

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

7^E JAARGANG

WOENSDAG 15 NOVEMBER 1922

No. 359

INHOUD

DE NEDERLANDSCH-INDISCHE BEGROOTING VOOR 1923	Blz. 976
Redelijke Loonen door <i>M. Triebels</i>	978
Kunstmatige en natuurlijke sociale politiek. Een Indisch probleem door <i>Dr. J. H. Boeke</i>	980
Loonstatistiek der Amsterdamsche Gemeentewerklieden door <i>Mr. J. Bierens de Haan Jr.</i>	981
Het Bevolkingsvraagstuk hier te lande door <i>Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart</i> met naschrift door <i>Prof. Mr. H. W. Methorst</i>	983
De Financiële Reconstructie van Oostenrijk II	984
Index-cijfers	987
AANTEKENINGEN:	
Werkloosheidssteun in Engeland	988
Kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te Amsterdam	989
MAANDCIJFERS:	
Résumé uit het „Monthly Bulletin of Statistics”	990
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	991—998
Geldkoersen. Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	
Bankstaten. Verkeerswezen.	

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins*.
Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink*.
Secretariaat: *Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam*.
Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruijge Plaatweg 37*.
Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abon-
nement volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage*.

14 NOVEMBER 1922.

De geldmarkt was wederom vast. In het midden
der week scheen het alsof er een lichte verruiming
zou intreden en enkele posten particulier disconto
konden voor $3\frac{13}{16}$ pCt. plaatsing vinden, maar later
was opnieuw niet onder $3\frac{7}{8}$ pCt. te plaatsen. Ook de
prolongatierente, die tot $3\frac{3}{4}$ pCt. teruggelopen was,
trok weder aan en verder werd $3\frac{1}{2}$ pCt. genoteerd.

De weekstaat van de Nederlandsche Bank vertoont
ditmaal geen wijzigingen van groote beteekenis. De
post binnenlandsche wissels, die verleden week met
bijna f 20 miljoen was opgelopen, geeft thans weder
een daling van f 6,6 miljoen te zien. Deze daling
komt voor een goed deel op rekening van afgelost
schatkistpapier; het bedrag der rechtstreeks bij de

Bank geplaatste schatkistpromessen liep in de afge-
loopen week van f 80 miljoen tot f 75 miljoen terug.
De beleeningen vertoonen een daling van f 4 mil-
lioën; het renteloos voorschot aan het Rijk en de
post munt en muntmateriaal bleven vrijwel op de-
zelfde hoogte.

De post papier op het buitenland' nam met f 0,9
miljoen af. Tegelijkertijd daalden ook de diverse reke-
ningen onder het actief met f 0,2 miljoen. Of de
Bank in de afgelopen week al dan niet dollars heeft
afgegeven is uit deze cijfers niet met zekerheid op
te maken. De daling van laatstgenoemden post kan
evengoed een andere oorzaak hebben gehad.

De biljettencirculatie liep met f 14,3 miljoen
terug. De rekening-courant saldi stegen met f 3,2
miljoen; het beschikbaar metaalsaldo met f 2,4 mil-
lioën.

De Minister van Financiën stelt de inschrijving
open op f 85 miljoen schatkistpapier op 20 Novem-
ber a.s. Aangeboden worden wederom 3- en 6-maands-
promessen en $4\frac{1}{2}$ pCt. biljetten met een looptijd van
een jaar.

De wisselmarkt was zeer bewogen. Een buitenge-
woon flauwe stemming heerschte er voor francs en
marken. Parijs werd voor 15,70 verhandeld, voor
België was het laagste punt 14,20 en marken werden
op $2\frac{7}{8}$ afgedaan. Voor alle drie wissels trad later
een herstel in, omdat de berichten uit België over
stabilisatie van den markkoers veel geloof vonden,
maar de markt bleef zeer zenuwachtig.

LONDEN, 11 NOVEMBER 1922.

Het beperkte aanbod werd reeds bij den aanvang
der week door de „window-dressing” der groote ban-
ken geheel geabsorbeerd, zoodat, tevens door het ont-
breken van vervallende schatkistwissels, des Woens-
dags de hulp van de centrale instelling moest wor-
den ingeroepen. Daggeld, dat in het algemeen voor
 $2-2\frac{1}{2}$ pCt. verkrijgbaar was, bedong op sommige
oogenblikken tot $3\frac{1}{2}$ pCt.; eenige kleine saldo's zijn
nog à $1\frac{1}{2}$ pCt. gelaten. Zevendaagsgeld was een wei-
nig vaster op $1\frac{1}{2}-2$ pCt.

De toon op de discontomarkt was overwegend vast.
Prima driemaands-papier werd tegen $2\frac{1}{2}$ pCt. ver-
handeld, doch deze noteering steeg des Vrijdags tot
 $2\frac{9}{16}-\frac{5}{8}$ pCt., nadat het resultaat der inschrijvingen,
op schatkistwissels bekend was geworden.

2-maands prima bankaccepten	$2\frac{9}{16}-\frac{5}{8}$ pCt.
3- „ „ „ „	$2\frac{9}{16}-\frac{5}{8}$ „
4- „ „ „ „	$2\frac{9}{16}-\frac{5}{8}$ „
6- „ „ „ „	$2\frac{3}{4}-\frac{13}{16}$ „

DE NEDERLANDSCH-INDISCHE BEGROOTING VOOR 1923.

Een medewerker schrijft:

De Indische begrooting voor 1923 trekt voornamelijk in tweeërlei opzicht in Indische kringen de aandacht. In de eerste plaats hebben wij het geraamde tekort op den gewonen dienst voor het aanstaande jaar. Het tekort voor het loopende jaar 1922 wordt in de Memorie van Toelichting op niet minder dan f 175 millioen geraamd. Dit resultaat van het loopende dienstjaar beteekent een niet gering fiasco voor de Indische Regeering. Deze toch diende in het vorige jaar bij den Volksraad eene ontwerp-begrooting voor 1922 in, waarvan de gewone dienst sloot met een voordeelig saldo van ruim f 11 millioen. De Indische Regeering was daarop niet weinig trotsch en deelde in hare financieele nota te dien aanzien mede, dat zij bij de samenstelling harer begrooting was uitgegaan van den grondslag, dat vóór alles gestreefd moet worden naar een zoo spoedig mogelijk herstel van het evenwicht tusschen gewone uitgaven en gewone middelen, wil op den duur Nederlandsch-Indië niet worden verarmd en aan zijn crediet op ernstige wijze afbreuk gedaan. Bij hare voormelde begrooting had de Indische Regeering voorgesteld (en daarop had Zij bij de raming harer middelen ook gerekend) eene tijdelijke verhooging van in- en uitvoerrechten met 25 pCt., en eene blijvende sterke verhooging van het uitvoerrecht op aardolie en bijproducten, welke laatste verhooging naar Hare raming een bedrag van ongeveer f 54 millioen moest opleveren. Eerstgenoemde verhooging werd echter door de Eerste Kamer verworpen, en laatstgenoemde verhooging werd door den Minister van Koloniën niet overgenomen. Bij de behandeling der ontwerp-begrooting in den Volksraad werd er van verschillende zijden op gewezen, dat de raming der middelen veel te optimistisch was; dat de aardolie-industrie onmogelijk de veel te zware lasten der sterk verhoogde uitvoerrechten zou kunnen dragen, zoodat hiermede bij de raming der middelen geene rekening kon worden gehouden, en dat eindelijk de Staatsuitgaven al weer vrij aanzienlijk verhoogd werden, hoewel het nu dan toch duidelijk bleek, dat 's lands huishouding op veel te grooten voet was opgezet en eene flinke inkrimping daarvan noodzakelijk was. Doch de Regeering bestreed de juistheid dezer opmerkingen en gaf voornamelijk bij de mondelinge behandeling der begrooting in den Volksraad de meest geruststellende verklaringen. Zij verzekerde den Volksraad, dat zij hare financieele politiek stuurde op een economischen koers, en dat die politiek steunde op eene „voortdurende en nauwgezette bestudeering van het economische feitenmateriaal”. Zij beweerde verder met nadruk, dat Zij bij hare financieele politiek volledig rekening hield met de onzekere toekomst en dat Zij, staande op het onwrikbare standpunt, dat vóór alles gestreefd moet worden naar een sluitenden gewonen dienst, bij de suppletoire begrooting volledig en in alle opzichten met noodige wijzigingen rekening zou houden. Men behoefde volgens de Regeering niet te vreezen, dat het dan te laat zal wezen, omdat Zij naar hare uitdrukkelijke bewering het ten volle in hare macht had, de begrooting voor 1922 op beperkter basis tot uitvoering te brengen dan waarop aanvankelijk gerekend was. Op grond daarvan beweerde de namens de Regeering sprekende gemachtigde, dat zelfs de meest pessimistische en de meest critische beoordeelaar van 's lands financieel beleid niet de stelling zou kunnen volhouden, dat met het verlopen van het getij de bakens niet werkelijk verzet zouden worden.

Het resultaat echter van de „voortdurende en nauwgezette bestudeering van het economische feitenmateriaal” door de Indische Regeering is ten slotte dit geweest, dat de gewone dienst over 1922 in stede van het voorgespiegelde batig saldo van f 11 mil-

lioën, een nadeelig saldo zal laten van f 175 millioen. De Indische Regeering heeft zich dus, alleen voorzoover den gewonen dienst voor 1922 betreft, met eventjes f 186 millioen vergist! En zulks niettegenstaande Zij den Volksraad telkens en telkens voorhield, dat Zij zich op het onwrikbare standpunt stelde, dat vóór alles naar een sluitenden gewonen dienst moet worden gestreefd en dat Zij het ten volle in hare macht had om, wanneer de omstandigheden zulks noodig mochten maken, de begrooting voor 1922 op beperkter basis tot uitvoering te brengen, dan waarop bij de samenstelling dier begrooting gerekend was. Van een en ander is echter niets terecht gekomen.

Wie nu zou denken, dat de Indische Regeering na het geleden kolossaal échec ten aanzien van de begrooting voor 1922, bij de indiening van de begrooting voor het aanstaande jaar met een „peccavi” voor den Volksraad zou zijn gekomen, heeft zich vergist. Blijkens hare financieele nota, behoorende bij de begrooting voor 1923 en blijkens de rede, die de G.-G. hield bij de opening van de eerste zitting van den Volksraad in 1922, vindt de Indische Regeering de door haar voor 1923 ingediende begrooting, sluitende met een tekort op den gewonen dienst van f 97 millioen, nog een heel aardig stuk werk. „Het is gelukt”, zei de G.-G. in zijne voormelde rede, „met medewerking van alle departementshoofden zeer belangrijke bezuinigingen aan te brengen, zoodat het tekort op den gewonen dienst kan worden teruggebracht tot f 97 millioen, d.i. minder dan de helft van hetgeen het oorspronkelijk was.” De G.-G., die in het vorige jaar verklaarde, dat hij zich stelde op het onwrikbare standpunt, dat vóór alles gestreefd moet worden naar een sluitenden gewonen dienst, komt dus nu vertellen, dat eene begrooting, sluitende met een tekort van f 97 millioen, een goed stuk werk is, omdat dit bedrag ongeveer de helft is van hetgeen het was bij de oorspronkelijke opstelling der begrooting. In de financieele nota leest men verder op pag. 1, dat men bij eene beoordeeling van den financieelen toestand, zooals die uit de cijfers der begrooting voor 1923 blijkt, vooral niet uit het oog moet verliezen „hetgeen in het bijzonder tot herstel van het financieel evenwicht reeds is verricht”. Eene dergelijke uitlating is wel wat héél kras. Het dienstjaar 1922 zal hoogstwaarschijnlijk sluiten met een nadeelig saldo op den gewonen dienst van f 175 millioen, niettegenstaande het onwrikbare standpunt van de Regeering, dat naar een sluitenden gewonen dienst moet worden gestreefd. Het jaar 1923 zal volgens de Indische Regeering opleveren een tekort van f 97 millioen; en met die feiten voor oogen durft de Regeering het publiek aanmanen om toch vooral te letten op hetgeen in het bijzonder reeds is verricht tot herstel van het financieel evenwicht!

De ministerieele begrooting voor 1923 brengt het tekort op den gewonen dienst van f 97 millioen op ongeveer f 88 millioen terug. Hoewel gewaardeerd moet worden, dat het geraamde tekort op den gewonen dienst vermindert, legt deze vermindering toch bitter weinig gewicht in de schaal. Men blijft toch staan voor het feit, dat niettegenstaande de Minister van Koloniën in het vorige jaar bij de indiening der begrooting voor 1922 met nadruk verklaarde, dat de landshuishouding in Indië op veel te grooten voet is opgezet en de draagkracht van het land verre overschrijdt; niettegenstaande hij thans betoogt, dat van eene verhooging van den belastingdruk geen sprake meer kan zijn, omdat de belastingen tot het uiterste zijn opgevoerd, en dat verder op eene aanzienlijke vermeerdering van inkomsten voor de eerstvolgende jaren niet te rekenen valt, omdat een spoedig einde van de thans heerschende malaise niet te verwachten is (pag. 11 der Memorie van Toelichting), de begrootingen voor 1922 en ook voor 1923 duidelijk aantoonen, dat de Indische Regeering van eene inkrimping der veel te veel uitgebreide Staatstaak, welke in overeenstem-

ming is met de beschikbare middelen, niet weten wil. Uit dezen onwil zijn verschillende uitlatingen in de financieele nota der Indische Regeering te verklaren, die anders onverklaarbaar zouden zijn. Zoo leest men in die financieele nota op pag. 3, dat voor verschillende categorieën van Staatswerkzaamheden eene zekere uitbreiding is moeten worden toegestaan om niet het voorafgaande min of meer waardeloos te maken en in eene hoogst oneconomische wijze van werken te vervallen. Dit gaat lijnrecht in tegen het betoog van den Minister van Koloniën (pag. 11 der M. v. T.), dat eene ingrijpende beperking van de Staatstaak ook op zoodanig gebied, waar onder vroegere tijdsomstandigheden uitbreiding wenschelijk scheen, hoogst noodzakelijk is. Niettegenstaande dit betoog, komt de Indische Regeering rustig verklaren, dat Zij op verschillend gebied aan de Staatswerkzaamheden nog eene zekere uitbreiding heeft gegeven — want anders, heet het, werken wij oneconomisch. Gevraagd mag worden of het dan economisch is, de Staatsschuld van jaar op jaar met groote bedragen te vermeerderen. Die Staatsschuld becijfert de Minister van Koloniën op een bedrag van f 1347 miljoen per ultimo 1923, welke raming hoogst waarschijnlijk f 100 miljoen te laag is. Bedenkt men nu, dat Indië's gezamenlijke schulden per ult. 1916 ongeveer f 200 miljoen bedroegen, zoodat zij in den tijd van zeven jaren met ongeveer f 1,2 milliard zijn toegenomen, en dat dit resultaat voor een zeer groot deel te wijten is aan het leven op te grooten voet, zooals de Minister het vorige jaar uitdrukkelijk toegaf en de G.G. onlangs in het begin zijner voormelde rede ook verklaarde, dan doet het eigenaardig aan, in de financieele nota der Indische Regeering te lezen, dat het oneconomisch zou zijn om met eene dergelijke politiek te breken.

„Verhooging der volkskracht is het doel, dat steeds voor oogen moet staan”, zeide de G.-G. in zijne voormelde rede. Zeer juist — maar even juist is de door den Minister van Financiën bij zijne Memorie van Antwoord op het eerste hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1923 gemaakte kernachtige opmerking: „dat handhaving van de waarde van het ruilmiddel het eerst noodige is tot bewaring van de volkskracht.” De Regeering van Nederlandsch-Indië schijnt echter, helaas, niet te beseffen, dat hare politiek van jaarlijksche groote tekorten op den gewonen dienst, voor het land, dat zij beheert, ruineus is. Het lijkt daarom niet overbodig, de Indische Regeering te wijzen op eene andere passage in voormelde Memorie van Antwoord; deze luidt (pag. 5): „Dat een gedeprimeerd ruilmiddel de grootste vijand is van deze (cultureele en sociale) en van vele andere belangen, leert de ervaring van alle tijden, bevestigd door hetgeen thans in verschillende landen zich afspeelt”; en verder: „Het gevaar voor inflatie acht de Regeering voornamelijk gelegen in de te sterke uitzetting van de uitgaven van het Rijk en van Nederlandsch-Indië.” Wel heeft de G.-G. in zijne meergenoemde rede beweerd, dat het geldwezen in Nederlandsch-Indië kerngezond is; maar dit is helaas niet waar. Het Indische geldwezen was, maar is niet meer kerngezond. Het is toch van algemeene bekendheid, dat sedert bijna twee jaren de koers van den Nederlandsch-Indischen gulden enige procenten lager is dan die van den Nederlandschen gulden. Het Indische ruilmiddel is tegenover het Nederlandsche ruilmiddel gedeprimeerd; en die depreciatie werkt de Indische Regeering in de hand door de Staatsbemoediging, die de draagkracht van het land verre te boven gaat, niet te willen beperken en daaraan in verschillende opzichten nog bovendien uitbreiding te geven.

In dit verband mag ook wel de aandacht gevestigd worden op eene hoogst ongelukkige uitlating, die de Indische Regeering zich in hare financieele nota heeft veroorloofd. Wij hebben hier het oog op de zinsnede (pag. 4), dat de Regeering er geen bezwaar in ziet, dat voor een jaar met zoodanig ongunstige

vooruitzichten als 1923 een deel van de gewone uitgaven ongedekt blijft, mits dan ook weer in meer gunstige jaren een overschot op den gewonen dienst aangewend wordt om de tekorten van voorafgaande jaren goed te maken.

Immers, men kan van 1923 niet spreken als van een exceptioneel ongunstig jaar. In den toestand toch, waarin thans de wereld verkeert, is voor afzienbaren tijd geene verandering ten gunste te zien. De heer Patijn heeft dit in de Economisch-Statistische Berichten van 1 November jl. op pag. 939-40 nog eens duidelijk uit elkaar gezet. Ook de Minister van Koloniën betoogt, dat een spoedig einde van de thans heerschende malaise niet te verwachten is, en ten slotte betoogde de G.-G. zelf in zijne voormelde rede dat het niet mogelijk is om met grond eenige voorspelling te doen omtrent de kansen van eene spoedige herleving en opbloei van het bedrijfsleven in Indië, omdat dit afhangt van factoren en feiten buiten Nederlandsch-Indië, waarop men in Indië geen invloed heeft. Hoe nu diezelfde G.-G. in zijne financieele nota het jaar 1923 kan qualificeeren als een exceptioneel ongunstig jaar, en gewagen kan van overschotten, die men in meer gunstige jaren (waarop in afzienbaren tijd geen kans is), zou kunnen overhouden en kunnen aanwenden om de tekorten van voorafgaande jaren goed te maken, is een raadsel! Als men bovendien de middelen, die de Indische Regeering over 1923 hoopt binnen te krijgen, vergelijkt met de middelen, die Zij in voorgaande jaren heeft binnengekregen, dan blijkt het, dat wanneer de verwachtingen over 1923 niet bijzonder tegenvallen, de inkomsten van dat jaar tegenover die van voorafgaande jaren waarlijk geen slecht figuur maken. Op pag. 3 van hare financieele nota raamt de Indische Regeering de middelen over 1923 op f 373,7 miljoen. Het goede jaar 1920 en het buitengewoon voordeelige jaar 1921 brachten aan middelen op resp. f 321,3 en f 383,3 miljoen. De inkomsten over 1923 worden dus op ruim f 52 miljoen meer geraamd dan die over het goede jaar 1920 en op nog geen f 10 miljoen minder geraamd dan die over het exceptioneel goede jaar 1921. Hoe kan dan de Indische Regeering van 1923 spreken als van een jaar met exceptioneel ongunstige vooruitzichten? De enige verklaring is, dat door deze voorstelling van zaken de Indische Regeering het feit poogt te verdoezelen, dat 's lands uitgaven veel en veel te hoog zijn opgevoerd. Dat is de kanker, die aan Indië's welvaart knaagt; en het is in hooge mate te betreuren, dat de Indische Regeering dien kanker maar steeds laat voortwoekeren en geene maatregelen neemt, om aan die sloopende ziekte voorgoed een einde te maken. Wel wijst zij erop, dat Zij bezuinigd heeft, maar met de cijfers in de hand heeft Mr. Treub in zijne bekende brochure „Bezuiniging in Indië en het nieuwe Regeerings-program” reeds aangetoond, dat de geheele bezuiniging neerkomt op een vermindering van de uitgaven voor het Overheidspersoneel; de duurtetoelagen n.l. zullen met f 46 miljoen verminderd worden. Overigens is van eene inkrimping der Staatstaak bitter weinig te bespeuren.

In zijn bekenden brief aan het hoofdbestuur van de Broederschap der Notarissen in Nederland dd. 21 Augustus jl. schreef de president der Nederlandsche Bank, na te hebben betoogd, dat de Nederlandsche Staat door de Staathuishouding in te richten boven de draagkracht van het land, onvermijdelijk op inflatie en depreciatie van het ruilmiddel aanstuurt, liet navolgende: „De circulatiebank zou dus alleen eenigen invloed kunnen uitoefenen door openlijk te weigeren mede te werken tot verdere discontingering of beleving van schuldbrieven van den Staat; onder den noodlottigen drang der omstandigheden zou de Nederlandsche Bank zelfs niet daarvoor terugschrieken; als het moet, zal het hard tegen hard gaan.” Wanneer zullen wij van de Javasche Bank vernemen,

dat deze, als het moet, gereed en bereid is om de Nederlandsch-Indische ingezetenen te beschermen tegen de verderfelijke politiek der Indische Regeering, die, om met de eigen woorden van de Indische Regeering te spreken, Nederlandsch-Indië verarmt en aan zijn crediet op ernstige wijze afbreuk doet?

Een tweede punt, dat bij de begroting voor 1923 de aandacht trekt, is het door den Minister van Koloniën in zijne Memorie van Toelichting uitgesproken voornemen om de bijzondere heffingen ten laste van de suiker, tabak, koffie en thee met nog een jaar te verlengen, en ook het uitvoerrecht op aardolie en de bijproducten daarvan te handhaven, totdat dit recht zal zijn vervangen door eene raffinagebelasting of eene dergelijke heffing. Dit door den Minister aangekondigde voornemen heeft in Indische kringen van belanghebbenden groote ontstemming verwekt. Wat de productenbelastingen betreft, heeft de Minister destijds bij de indiening zijner voorstellen ter zake aan de Staten-Generaal zelf de ondeugdelijkheid dier belastingen op heldere wijze in het licht gesteld; doch zij zouden slechts voor drie jaren van kracht blijven op grond, dat de belastingadministratie toenmaals voor hare taak om de gewijzigde inkomstenbelasting behoorlijk uit te voeren, niet gereed zou zijn. Nu kondigt echter de Minister zijn voornemen aan om voormelde, door hem zelf als ondeugdelijk gekenschetste belastingen nog een jaar te handhaven, en zulks niet, omdat de belastingadministratie nog niet gereed zou zijn om hare taak ten aanzien van de inkomstenbelasting behoorlijk uit te oefenen, maar op grond van den nood der schatkist. Wat met deze laatste woorden bedoeld wordt, is niet recht duidelijk; want de Minister zegt zelf, dat met het oog op de tegenwoordige marktprijzen, hij van bovengenoemde belastingen voor het jaar 1923 voor de schatkist geene baten verwacht, behalve voorzoover de Sumatratabakbelasting betreft. De zaak komt dus hierop neer, dat de Minister ondeugdelijke belastingen, waarvan hij voor 1923 geene baten verwacht, nog gedurende een jaar wil handhaven met het oog op den nood der schatkist. Begrijpe wie het kan!

Wat het uitvoerrecht op aardolie en bijproducten betreft, heeft de Minister in de vergadering van de Eerste Kamer op 4 April jl. aanvankelijk beweerd, dat hij wel genegen was om dat uitvoerrecht met ingang van 1923 op te heffen, doch dat hij tevoren daarover overleg moest plegen met de Indische Regeering. Doch na de vraag van den heer Idenburg, of de Minister pertinent wilde toezeggen, dat met dit jaar de buitengewone uitvoerrechten, met name die op aardolie, zouden eindigen, heeft de Minister ten slotte verzekerd, dat bij hem het zeer besliste voornemen bestaat en van den aanvang af bestaan heeft om bij het einde van het jaar te staken de heffing van uitvoerrechten op die producten, om het even of daarna al dan niet eene speciale voorziening noodig zal zijn in den vorm van eene raffinagebelasting naast de extrawinstbelasting. Thans kondigt de Minister zijn voornemen aan om die pertinent door hem gedane toezegging terug te komen op grond van den nood der schatkist. Men vraagt zich in Indische kringen met zorg af, welke waarde men in het vervolg hechten moet aan toezeggingen en verklaringen, door Ministers aan de Staten-Generaal gedaan, wanneer het een Minister vrij staat om op dergelijke verklaringen en toezeggingen terug te komen.

De Minister gewaagt in zijne Memorie van Toelichting van eene raffinagebelasting en voorzoover uit de vage bewoordingen, waarin de Minister over die nieuwe belasting spreekt, is op te maken, schijnt eene belasting bedoeld te zijn in denzelfden geest als de productenbelastingen op suiker, tabak enz., dus eene belasting op de winst, die met aardolie en bijproducten gemaakt wordt, in dier voege, dat van het voordeelig verschil tusschen kostprijs en marktprijs belasting geheven wordt. Het zal echter uiterst moeilijk, zoo niet onmogelijk zijn, bij de wet vast te stel-

len, wat onder den kostprijs van aardolie verstaan moet worden, daar de omstandigheden, waaronder de aardolie gewonnen wordt, geheel uit elkaar loopen.

Intusschen zal men de nadere voorstellen der Regeering hieromtrent moeten afwachten.

REDELIJKE LOONEN.

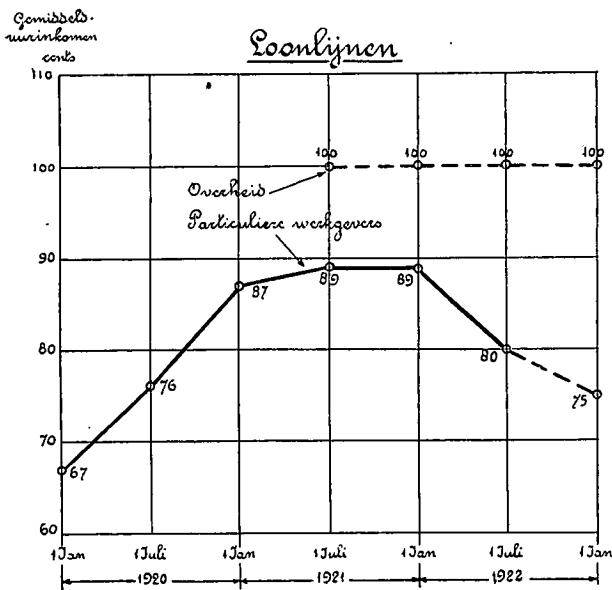
Bij de interpellatie van den heer Van Braambeek betreffende de loonsverlaging der werklieden in dienst van de Nederlandsche Spoorwegen in men tot het besluit gekomen, dat deze werklieden een „redelijk loon” moeten verdienen. Wat redelijk loon beteekent werd slechts aangeduid mede door te verwijzen naar de loonen van de werklieden in dienst van het Rijk, dat geacht wordt of verplicht is redelijke loonen te betalen. Hiermede is deze vraag echter niet opgelost, want minstens even moeilijk is op te lossen: hoe weet het Rijk dat zijne loonen redelijk zijn? Bij dat onderzoek zal blijken, dat men met algemeene definities omtrent redelijke loonen niet is gebaat, maar verplicht zal zijn naar een methode te zoeken, die een zoo objectief mogelijke beoordeeling van die redelijkheid mogelijk maakt. Wij zullen trachten heel in het kort een dergelijke methode aan te geven, die ook in de practijk van het bedrijf in hoofdzaak gevolgd wordt door den werkgever, die zich rekenschap wil geven van de redelijkheid zijner loonen. Want hij weet uit ervaring, dat algemeene definities omtrent het redelijke hem niet kunnen helpen.

Als een werkgever zich overtuigen wil of hij redelijke loonen betaalt, dan begint hij niet met fraai te definieeren of te debatteeren, maar draagt hij zorg te kunnen beschikken over de looncijfers, die de werkelijke verdiensten van zijn werklieden aangeven. Uit deze looncijfers, die hij onderling en met de cijfers van gelijksoortige ondernemingen vergelijkt, vormt hij zich een oordeel omtrent die redelijkheid. En aangezien hij derden geen rekenschap verschuldigd is, beslist hij naar zijn eigen dus subjectief oordeel, dat niettemin berust op de kennis van looncijfers, aan de hand van welke cijfers hij ook in staat is te trachten zijn oordeel bij zijn eigen werklieden aannemelijk te maken. Hoe vollediger die feitelijke gegevens zijn, hoe beter de werkgever zichzelf rekenschap kan geven, ook, aan derden. Maar daar niet derden, maar wel de werkgever de verantwoordelijkheid voor de onderneming heeft te dragen, is het niet zijn gewoonte om aan buitenstaanders te vragen, wat zij redelijk vinden. De methode, die wij hieronder zullen aangeven, berust eveneens op feitelijke gegevens, doch heeft juist ten doel om óók aan derden mogelijk te maken zich een subjectief oordeel te vormen. Evenwel geen oordeel omtrent de loonen van een bepaalde onderneming, maar van een groep ondernemingen behorende tot een zelfde bedrijf. Maar alvorens die methode wordt besproken is het in verband met de gestelde vraag: betalen de Nederlandsche Spoorwegen resp. het Rijk redelijke loonen, noodzakelijk, dat wij eerst de volgende beschouwing houden.

Wij kunnen, om het vraagstuk nader tot een oplossing te brengen, de werkgevers verdeelen in twee groote groepen, ten eerste: de overheid als werkgever, ten tweede: de werkgevers in de particuliere bedrijven. Uit dit oogpunt is het loon eveneens te verdeelen in: 1e. het *overheidsloon* d.w.z. het loon dat o.a. het Rijk, de Provincie, de Gemeente en in onzen gedachtengang ook de Nederlandsche Spoorwegen betalen, 2e. het *particuliere loon* d.z.w. het loon, dat de werkgevers betalen in de zoogenaamde vrije particuliere bedrijven. Wij zullen korthedshalve deze benamingen aanhouden. Indien wij nu als juist aannemen, dat ten gevolge van de wereldgebeurtenissen het totale wereldloon verminderd is, hetgeen ten slotte wil zeggen, dat de totale hoeveelheid goederen verminderd is, dan moet dit in een loondaling zichtbaar zijn. Daar deze daling veroorzaakt wordt door economische krachten, die voorloopig niemand beheerschen kan, zal

die daling zoowel bij het overheids- als bij het particuliere loon aan den dag moeten komen, m.a.w. bij beiden zullen de looncijfers moeten dalen. Vraagt men nu bij welke groep dit het eerste zal blijken, dan zal die daling het eerste te zien zijn bij het particuliere loon, aangezien de particuliere werkgevers als regel tegenover die economische krachten minder weerstandsvermogen bezitten. Betalen zij meer dan economisch mogelijk is, dan gaat hun bedrijf langzaam maar zeker achteruit. De overheid daarentegen kan den tegenstand langer volhouden, omdat uit de belasting, hetzij direct hetzij indirect, een tijd lang het ontbrekend loon kan worden bijgepast. Maar ook deze wijze van doen vindt haar grenzen en wel in de eerste plaats in het verzet van degenen, die belasting betalen, dat zijn voor een zeer voornaam deel juist de werklieden, die door die economische krachten genoodzaakt worden van het verminderde particuliere loon te leven.

Beschouwen wij nu het particuliere loon afzonderlijk, dan zal men de loondaling het eerste waarnemen bij die bedrijven of bedrijfstakken, welke het meest aan de inwerking van internationale economische krachten zijn blootgesteld. Dit is het geval bij die bedrijven, welke op export zijn aangewezen of voor de binnenlandsche markt werken aan artikelen, die aan internationale concurrentie onderhevig zijn. Tot zulk een bedrijfstak behoort o.a. de metaalnijverheid. Van die loondaling in de particuliere metaalnijverheid geeft onderstaande grafiek een voorstelling. Op deze grafiek

is aangegeven de stijging en de daling van het gemiddelde uurinkomen van de geschoolde metaalbewerkers van ongeveer vijf en twintig particuliere bedrijven in de gemeente Amsterdam van 1 Januari 1920 t.m. 1 Januari 1923, waaronder eenige met 1500 à 2000 werklieden. Onder uurinkomen wordt verstaan, hetgeen de werklieden per gewerkt uur gemiddeld in een half jaar hebben verdiend; daar de cijfers van 1 Jan. 1923 nog niet bekend zijn is na 1 Juli 1922 de daling geschat. Uit deze grafiek is te zien, dat het gemiddelde uurinkomen van de geschoolde werklieden (de vaklieden) gestegen is van 1 Januari 1920 tot 1 Juli 1921 van 67 cent op 89 cent of met ongeveer 33 pCt., daarna constant gebleven is tot 1 Januari 1922, om vervolgens te dalen op 1 Juli tot 80 cent ¹⁾ en vermoedelijk op 1 Jan. 1923 tot 75 cent of totaal met ongeveer 16 pCt. Op deze wijze ontstaat een lijn, die de loonstijging en daling in een tijdvak van drie jaar aangeeft, welke lijn wij in het vervolg de *loonlijn* zullen noemen. Om nu de methode aan te geven, die men kan volgen om te kunnen beoordeelen of de overheidsloonen redelijk zijn, zullen wij de volgende onderstellingen maken,

¹⁾ Deze gegevens zijn ontleend aan de Mededeelingen 7 t.m. 14 van het N. A. M. (Normalisatiebureau voor Arbeidszaken in de Metaalnijverheid).

waarbij het niets ter zake doet of zij in de werkelijkheid juist zijn of niet, daar het hier slechts om de methode te doen is.

Laten wij eens aannemen, dat wij niet alleen uit de feitelijke looncijfers bij de particuliere metaalnijverheid de loonlijn kunnen construeeren, maar hetzelfde kunnen doen voor de geschoolde werklieden, uit alle of de voornaamste particuliere bedrijven te Amsterdam. Nemen wij verder eenvoudigheidshalve aan, dat deze loonlijnen ongeveer met de geteekende loonlijn samenvallen, dan zou men kunnen zeggen, dat de in de grafiek geteekende loonlijn weergeeft de stijging en de daling van het particuliere loon eveneens te Amsterdam. Want wij moeten ons met de vergelijking steeds tot eenzelfde plaats of gemeente bepalen, omdat tusschen de verschillende gemeenten zeer groote verschillen bestaan, die o.a. voor de metaalnijverheid tot tientallen procenten kunnen bedragen. Ten einde de methode te laten uitkomen, hebben wij een denkbeeldige overheidsloonlijn geteekend, waarbij is aangenomen, dat voor de geschoolde werklieden in overheidsdienst in Amsterdam op 1 Juli 1921 het gemiddeld uurinkomen 1 gulden bedroeg. ¹⁾ Daar het overheidsloon een zekere traagheid vertoont om economische loonstijgingen en dalingen te volgen, mogen wij onderstellen, dat het loon op 1 Jan. 1923 ongewijzigd is.

Hiermede is nu een objectieve basis gegeven, waardoor het mogelijk wordt in de practijk aan de hand van de feitelijke gegevens, zoo dicht mogelijk de werkelijkheid grafisch te benaderen. Daar wij hebben ondersteld, dat nevenstaande grafiek de loonlijn van de overheid en van de particuliere werkgevers weergeeft, dus ook de verhouding, zouden behalve de werkgevers en de werklieden ook derden aan de hand van deze grafiek een oordeel kunnen geven over de volgende vragen.

Is het redelijk, dat de overheid in een bepaalde gemeente op 1 Januari 1923 een gemiddeld uurinkomen betaalt aan geschoolde werklieden, dat 33 pCt. hooger is dan dat van soortgelijke geschoolde werklieden in de particuliere bedrijven in diezelfde gemeente; is dit redelijk, zoowel tegenover de werkgevers als tegenover de werklieden in het particuliere bedrijf, in een tijd van depressie, waarin beiden door economische krachten, die zij niet kunnen beheerschen, genoodzaakt zijn eenerzijds om lagere loonen te betalen en anderzijds om daarvan te leven. Hierbij komt ook de overweging, dat de werklieden in overheidsdienst nog bovendien meestal voordeelen hebben, die in de particuliere nijverheid als regel worden gemist. Bijvoorbeeld: vrij pensioen, vrij ziekenfonds, vrij dokter en apotheker en een belangrijk langere vacantie met loontoeslag, te zamen voordeelen, die in geld uitgedrukt, vaak 10 à 12 pCt. van het uurinkomen uitmaken. Bovendien nog één groot voordeel, dat niet in geld is uit te drukken, maar juist in dezen tijd van gewicht is en dat werklieden in de particuliere bedrijven eveneens moeten missen, namelijk de zekerheid dat zij practisch gesproken voor werkloosheid geen vrees behoeven te hebben.

Wij moeten het hierbij laten, omdat wij geen subjectief oordeel kunnen geven zonder te beschikken over de feitelijke gegevens, waarop ons oordeel gegrond moet zijn. Wat wij enkel nog kunnen doen, is het volgende omtrent redelijke loonen op te merken.

In de practijk hebben algemeene definities omtrent redelijke loonen geen waarde. Men kan voor de practijk enkel een methode aangeven, waarbij de feitelijke loongegevens een zooveel mogelijk objectieve beoordeeling van die redelijkheid mogelijk maken. In dien gedachtingang is het overheidsloon redelijk, dat op een bepaald tijdstip en in een bepaalde plaats verband houdt met de particuliere loonen. De beoordeeling van de redelijkheid van dit verband is in het algemeen niet zoo eenvoudig als men denkt, daar de feitelijke gegevens dikwijls ontbreken en „redelijk” altijd

¹⁾ [Voor nadere gegevens hieromtrent vergelijkte men het art. op pag. 981 van dit nummer. — Red.]

subjectief blijft, ook al is het gegrond op cijfers. Hoewel dus de kennis van de werkelijke looncijfers onontbeerlijk is, daar zij de grondslag moet vormen van de beoordeeling, moet men toch steeds in het oog houden, dat redelijke loonen niet enkel met cijfers zijn te benaderen. Het is hier niet enkel een kwestie van verstand; het gaat niet over krenten of rozijnen, maar over menschen.

M. TRIEBELS.

KUNSTMATIGE EN NATUURLIJKE SOCIALE POLITIEK. EEN INDISCH PROBLEEM.

In Economisch-Statistische Berichten van 12 Juli jl. komt een beschouwing voor van Mr. J. H. van Hasselt over een proefneming, door de suikerfabriek Seloredjo, in de afdeling Djombang, Java, om aan de bij de teelt van het suikerriet betrokken Inlanders, in de eerste plaats de grondverhuurders, een grooter en meer zelfstandig aandeel in de cultuur te geven. De uitkomsten dier proefneming worden de aandacht waard geacht „omdat de daarbij betrokken problemen in het algemeen van gewicht zijn voor de economische ontwikkeling van Indië”. Nu is dit volkomen juist, omdat breede kringen hun oordeel over den Inlander en over de evolutie-mogelijkheden van de inheemsche maatschappij in Indië naar de uitkomsten van dergelijke proefnemingen vormen. Het zij mij daarom vergund die proefneming en de uit de resultaten daarvan getrokken conclusies aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

De proef is mislukt en schrijver grondt op die mislukking eenige uitspraken. Een dier uitspraken luidt, dat de Inlandsche arbeider „geen blijk (heeft) gegeven van het inzicht, dat materiele vooruitgang eigen krachtinspanning waard is en ook daardoor alleen wordt bepaald.” In een verdere conclusie, aan het slot vermeld, heet het, „dat de Inlandsche bevolking fysiek en psychisch, door verbetering van sociale omstandigheden en hygiene en door geleidelijke opvoeding eerst op een hooger peil van ontwikkeling moet zijn gekomen, voor en alear andere productiemethoden met hare medewerking in toepassing kunnen worden gebracht.”

De laatste conclusie bedoelt, al is de terminologie „andere productiemethoden” wat ruim, de voorwaarden te omschrijven, waaraan de Inlandsche bevolking moet voldoen, om geschikt te zijn voor een meer-eischende, verdergaande deelneming in het uitheemsch koloniaal cultuurbedrijf. Zij staat dus in onmiddellijk contact met het gevoerd betoog. De eerste conclusie daarentegen is van veel verdere strekking, zij neemt den Inlander buiten het verband met de onderneming en velt een oordeel over zijn geschiktheid voor vooruitgang in het algemeen. Deze conclusie wordt derhalve door het voorafgaand betoog niet geheel gedekt en het blijft de vraag of voor een zoo wijdreikend oordeel voldoende grond bestaat, met andere woorden of men de uitkomsten van deze en dergelijke proefnemingen als algemeen beoordeelingsmaatstaf mag aannemen.

Mijns inziens mag men dat niet.

Er bestaat geenerlei aanleiding om te veronderstellen dat de proefneming van de onderneming Seloredjo niet met den noodigen ernst en goeden wil zou zijn geleid. De Koloniale Bank, waaraan de onderneming toebehoort, heeft op dit gebied een reputatie te handhaven; en bovendien de treurige afloop van deze proefneming is slechts een bevestiging van een algemeen regel, niet alleen bij de suikercultuur, maar ook bij andere Indische grootcultures. Waar pogingen zijn gedaan om de inheemsche bevolking een belangrijker aandeel in de productie toe te vertrouwen, is de uitheemsche ondernemer steeds teleurgesteld. Het is dan ook niet te verwonderen dat dergelijke pogingen uitzondering zijn gebleven.

De regel van mislukking maakt het noodzakelijk de gronden daarvoor niet te zoeken in de bijzondere voorwaarden, waaronder de proef in het geval van Seloredjo is genomen, maar te trachten er een algemeene verklaring voor te vinden.

Zooals de heer Van Hasselt in zijn betoog aangeeft, is de suikercultuur een intensieve cultuur, die een nauwlettende, op de resultaten van langdurige wetenschappelijke onderzoekingen gebaseerde zorg voor den aanplant en het gewas vereischt. Die zorg kan aan den onontwikkelden Inlandschen boer of daglooner niet worden overgelaten. Voortdurend toezicht van technisch personeel is daarvoor vereischt. De Inlander is slechts de menschelijke machine, die bevelen uitvoert zonder te trachten de redelijkheid dier bevelen te verklaren.

Het geheele grootbedrijf met zijn technische en financiële organisatie is hem een raadsel, dat hij niet tracht op te lossen. Slechts één ding is hem duidelijk, dat men niet moet trachten het beter te weten en dat men van de heeren van het bedrijf alles kan verwachten. De groote afstand, waarop zij staan van zijn eigen samenleving, maakt dat hij hen wantrouwt.

Die afstand nu tusschen het niveau, waarop het bedrijf der uitheemsche onderneming staat en dat van de Inlandsche maatschappij is aan alle grootcultures gemeen. Het onderling begrip, het zedelijk of geestelijk verband, de onderlinge waardeering ontbreken bij alle. De uitheemsche ondernemer blijft een vreemdeling in de inheemsche samenleving, zoo goed als omgekeerd de Inlander zich niet thuis gevoelt in de maatschappij der vreemde heerschers.

Het bedrijf heeft zich aangepast aan dit dualisme. De arbeid zoowel als de verdere medewerking door levering van grond- en hulpstoffen is zoo weinig mogelijk gespecialiseerd, eenvoudig en niet te veel eischend. De arbeider weet dat er weinig van hem verwacht wordt, hij heeft ook weinig voor lief leeren nemen; machteloos als hij is om de onberekenbare doch zelden gunstige omstandigheden naar zijn wil te richten, heeft hij leeren berusten.

Daar komt echter, zonder eenige aanleiding zijnerzijds, op een goeden dag een der heeren, die pleegt hem enkel bevelen te geven en zijn loon uit te betalen of te doen betalen, hem met een voorstel op het lijf vallen: als hij dit of dat doet kan hij meer verdienen. Het districtshoofd, de controleur, de landbouwleeraar trachten hem ook duidelijk te maken dat het in zijn voordeel is en raden hem aan op het voorstel in te gaan. Het Inlandsch bestuur oefent wellicht zelfs eenige pressie uit om de goedmeene heeren ter wille te zijn, misschien beseft het ook het werkelijk voordeel. Uit welk motief die plotselinge toeschietelijkheid voortspuit, begrijpt de desaman niet. Wel is hij in den grond van zijn hart overtuigd, dat er iets meer achter moet zitten. Hij is die gulhartigheid niet gewoon en wantrouwt haar. Hij is ook huiverig om het gadgetreden pad te verlaten voor iets onzekers, dat hem voorloopig enkel last bezorgt. De meerderheid weigert dan ook — enkelen laten zich overreden of zwichten voor den drang en de proef neemt een aanvang. Het is er de onderneming wat aan gelegen om de proef, waartoe zij het initiatief nam, te doen slagen. Daarom worden de betrokken landbouwers niet aan hun eigen inzicht en energie overgelaten, maar zij worden voortdurend geleid, gemaand, berispt, gecontroleerd. Dan door den suikeremployé, dan door den bestuursambtenaar, dan door den landbouwleeraar. De menschen arbeiden niet met lust, want zij weten niet wat het alles moet beduiden. Zij zien het doel niet klaar voor zich en zij voelen zich niet vrij om het te bereiken. Zelfvertrouwen ontbreekt hun evenzeer. Het is hun cultuur niet. Hun omgeving steunt hen in geen enkel opzicht, er wordt schamper over gesproken en spottend naar gekeken. Zoo blijkt het eindresultaat verre van bevredigend. Tot het beseft daarvan worden zij wel gebracht, hetgeen niet wegneemt dat hun, alweer zonder eenige voor hen vatbare aanleiding, een sommetje extra wordt uitgereikt. De ondernemer echter wordt versterkt in zijn over-

tuiging, dat met die Inlanders niet valt te werken, of in weidsche termen „dat de Inlandsche arbeider geen blijk heeft gegeven van het inzicht, dat materiele vooruitgang eigen krachtsinspanning waard is en ook daardoor alleen wordt bepaald.”

Dat gemis van economisch inzicht wordt dan toegeschreven aan de geestelijke gesteldheid van den Inlander, aan verschil in opvattingen en mentaliteit en op die wijze worden de uitkomsten van deze en dergelijke proefemingen bevorderd tot het onomstootelijk bewijs, dat men van den Inlander in economisch opzicht niets moet verwachten.

Wel beschouwd echter bewijzen deze mislukkingen alleen, dat de kunstmatige politiek om, met voorbijzien van het dualisme in de koloniale maatschappij, de leden der inheemsche samenleving te bewegen aan de behoeften van een hun vreemde uitheemsche maatschappij te voldoen, onvermijdelijk op teleurstellingen moet uitloopen.

De heer Van Hasselt ziet dat ook wel in, wanneer hij de maatregelen afkeurt, „waarmede, naar westersch model, ingegrepen wordt in de geleidelijke ontwikkeling der verhoudingen en waarmede gepoogd wordt kunstmatig tot rijpheid te brengen, wat, gegeven het peil van ontwikkeling der inlandsche bevolking, van nature nog niet tot rijpheid is gekomen.”

Die kritiek betreft dan echter niet alleen loonregelingen van overheidswege en winstaandeelkassen, waarop de heer Van Hasselt doelt, maar ook proefnemingen als door Seloredjo gedaan en, wat belangrijker is, evenzeer al die sociale maatregelen, waarbij niet de behoeften en verlangens van de bevolking, maar enkel het inzicht en de wenschen van de overheid den doorslag hebben gegeven en de regelingen werden getroffen en uitgevoerd zonder inmenging en medewerking van de inheemsche bevolking en buiten haar verantwoordelijkheid.

En wanneer dat juist is, zullen de resultaten van dergelijke overheidsmaatregelen, evengoed als de proefnemingen van de suikerfabriek Seloredjo, teleurstelling moeten geven — hetgeen dan ook inderdaad het geval blijkt te zijn, voorzover althans het overheidsgezag, de dwingende macht niet weet te beletten, dat die teleurstellende resultaten aan den dag treden.

En dan zullen voorts, evenmin als in het geval Seloredjo, bij die overheidsmaatregelen de teleurstellingen aan de „mentaliteit”, aan persoonlijke defecten van de betrokken Inlanders mogen worden geweten, maar enkel aan het stelsel dat het dualisme in de koloniale maatschappij verwaarloost.

Maar dan zal — en dit is de laatste consequentie die wij hier uit het voorgaande willen trekken —, daar van de inheemsche bevolking niet kan worden verwacht dat zij, aan haar lot overgelaten, in staat zal zijn „van zelf tot rijpheid te komen,” en haar daarbij hulp en steun zal moeten worden verleend, de sociale politiek, wil zij natuurlijk zijn, de eigen behoeften, de eigen wenschen en de eigen krachten, de eigen inspanning, kortom de vrijheid en de verantwoordelijkheid van de inheemschen zooveel mogelijk moeten eerbiedigen.

Op welke wijze dat mogelijk zal zijn, is dan het Indisch probleem bij uitnemendheid. J. H. BOEKE.

LOONSTATISTIEK DER AMSTERDAMSCHER GEMEENTEWERKLIEDEN.

Voor een rationeele regeling der arbeidsverhoudingen, een rationeele prijsvorming op de arbeidsmarkt, is het zeker in hooge mate gewenscht dat zoo nauwkeurig mogelijk bekend is in de verschillende ondernemingen en bedrijven het door de verschillende categorieën arbeiders werkelijk verdiende inkomen. Wanneer deze inkomens aanmerkelijk kunnen afwijken van de vaste loonen, zal uit loonstatistieken moeten blijken, hoe groot deze inkomens zijn, uit welke factoren ze zijn samengesteld, hoeveel uren hiervoor ge-

werkt is, enz. Een vergelijking tusschen de loonen van verschillende bedrijven zal in dit geval ook slechts aan de hand van statistieken mogelijk zijn. Nu is, zooals bekend is, op dit gebied — behalve in hoofdzaak bij den Metaalbond¹⁾ — nog lang niet bereikt wat mogelijk en wenschelijk is. Iedere voortgang in de verkrijging van een goede loonstatistiek verdient dan ook zeker aandacht. Uit dit oogpunt kan belangstelling vinden het onlangs verschenen jaarverslag over 1921 van het Gemeentelijke Arbeidsbureau te Amsterdam, in welk verslag een aantal uitvoerige statistieken voorkomen betreffende de loonen van de Amsterdamse gemeentewerklieden. Weliswaar worden deze loonen bepaald los van kostprijsberekening van producten en zonder direct verband met de loonen in particuliere bedrijven, toch lijkt een bespreking voldoende gerechtvaardigd zoowel om de statistiek zelf als ook om het publieke belang dat gemoeid is bij de belooning der ongeveer 12.000 werklieden in dienst van de hoofdstad.

Uit de eerste der bij het verslag gevoegde staten blijkt, dat het aantal werklieden op 31 Dec. 1921 in dienst der gemeente bedroeg 11.782, waarvan bij de diensten aangesteld waren 10.597, en wel 9981 volwassen werklieden (8969 m. en 1012 vr.) — allen in vasten dienst — en 616 jeugdige werklieden (d.i. beneden 20 jaar; 487 m. en 129 vr.). Daarenboven waren opgenomen in de Arbeidersreserve 1185 werklieden (1081 m. en 104 vr.). Het aantal vrouwen in dienst der gemeente, vnl. schoonmaaksters en waschmeisjes, bedroeg dus ongeveer 10 pCt.

Zooals bekend is, worden in de Arbeidersreserve geplaatst de werklieden, die bij de diensten overcomplete zijn. Hier worden zij ter beschikking gehouden van andere diensten of latere behoefte, terwijl zij intusschen waakdiensten verrichten. De kans op werkloosheid die de arbeider in het particuliere bedrijf loopt, bestaat dus niet voor den gemeentearbeider (en zou ook zonder de Arbeidersreserve niet groot zijn wegens het eigen karakter van den gemeentediens); voor dezen bestaat als regel het risico slechts in een (tijdelijke) plaatsing in de Arbeidersreserve, waar hem een minimumloon gegarandeerd is (garantieloon), dat meestal aanzienlijk verhoogd wordt door het verrichten van werkzaamheden (waakdiensten). Bij een vergelijking tusschen de loonen in gemeentediens en in particulier bedrijf is dus rekening te houden met dit verschil in risico.

Dit garantieloon bedraagt f 22,50 per week voor mannen en f 20,25 voor vrouwen (per uur resp. f 0,50 en f 0,45). De werklieden, die geen volwaardigen arbeid verrichten en de vrouwen (vnl. schoonmaaksters) zijn geplaatst in een afzonderlijke klasse, de z.g. nulklasse, en ontvangen een weekloon van f 26,10 voor mannen en f 23,40 voor vrouwen (per uur resp. f 0,58 en f 0,52).

De volwassen mannel. werklieden zijn verdeeld in vijf loonklassen. De werklieden uit klasse I kunnen met die uit kl. O gerekend worden tot de „ongeschoolden”, die van kl. II en III tot de „geoefenden”, die van kl. IV en V tot de „geschoolden”. De bezetting dezer klassen in percenten van het totaal aantal werklieden is ongeveer als volgt: kl. I 6,5 pCt.; kl. II 10 pCt.; kl. III 17 pCt.; kl. IV 36 pCt.; kl. V 16 pCt., zoodat 52 pCt. van het totaal aantal werklieden behoort tot de twee hoogste klassen. De standaardloonen voor deze klassen bedragen:

loonklasse	I	f 34,20	per week of	f 0,76	per uur.
„	II	„ 35,55	„ „ „	„ 0,79	„ „
„	III	„ 36,90	„ „ „	„ 0,82	„ „
„	IV	„ 38,70	„ „ „	„ 0,86	„ „
„	V	„ 40,50	„ „ „	„ 0,90	„ „

Het gemiddelde vaste weekloon voor de werklieden uit deze klassen bedroeg in 1921 f 37,99. De overeenkomstige bedragen zijn voor de vorige jaren (in 1919 is de werkdag van 9 uren vervangen door den Jag van

¹⁾ [Verg. pgn. 425 van den vorigen jaargang en het artikel op pgn. 978 van dit nummer. — Red.]

gemiddeld $7\frac{1}{2}$ uur): 1920 f 35,49; 1919 f 28,10; 1918 f 19,57; 1917 f 17,44; 1916 f 17,27⁶; 1915 f 16,05⁵; 1914 f 15,63⁵.

De werkelijk verdiende *inkomens* laten echter cijfers zien die aanzienlijk afwijken van die der vaste loonen. Het gemiddelde weekinkomen is over het algemeen aanzienlijk hooger dan het vaste weekloon; het verslag geeft voor deze meerdere verdiensten vier oorzaken, te weten:

- overwerk (buiten werkrooster);
- nacht- of Zondagswerk en werk op feestdagen binnen rooster;
- stuk-, taak- of tariefwerk;
- dienstdoen als voorman of tijdelijk in een hooger bezoldigde functie.

Een der staten geeft weer deze weekinkomens der werklieden bij de verschillende diensten en bij de geheele gemeente, gesplitst naar de loonklassen, berekend gemiddeld per arbeider. De werkelijk verdiende gemiddelde week- (en uur-) inkomens blijken te zijn:

loonklasse	I	f 37,50	per week	of	f 0,85	per uur.
"	II	38,50	"	"	0,90	"
"	III	40,—	"	"	0,91	"
"	IV	41,—	"	"	0,93	"
"	V	42,50	"	"	0,96	"

Het gemiddelde weekinkomen bedroeg voor den volwassen gemeentewerkman over de geheele gemeente f 40,46 (of f 2,47 meer dan het gemiddelde vaste weekloon), als gemiddelde voor de afzonderlijke diensten varieerde het tusschen f 38,50 (Reiniging en Telefoon) en f 43 (Publieke Werken en Veren) per dienst. De hoogste individueele inkomens kwamen voor in de loonklassen III en IV, en wel bij vrachtaarders en straatmakers. Enkele voormannen hadden gemiddelde weekinkomens van f 63 en f 61,50; 217 werklieden hadden een gemiddeld weekinkomen van f 50 en hooger; 5107 (dat is meer dan de helft) van f 40 en hooger. Het gemiddelde weekinkomen van de mann. reservisten met een garantieloon voor 45 uur bedroeg f 36; 317 reservisten hadden een gemiddeld inkomen van f 40 en hooger, slechts 28 minder dan f 28.

Aan verlof- en vacantieloon werd uitgekeerd ongeveer 3,4 pCt.; aan zieken- of ongevallengeld ongeveer 3 pCt.,¹⁾ aan vacantieloon ongeveer 1,1 pCt. van het arbeidsloon; bovendien moest de gemeente storten als premie ten behoeve van het pensioen der werklieden 12 pCt. Uit deze percentages is te berekenen de samenstelling van het gemiddelde weekinkomen van f 40,46, die aldus is:

verdiend arbeidsloon	f 38,03
gevonden door aftrek van ziekingeld (3 pCt.)	1,14
en verlof- of vacantieloon (3,4 pCt.)	1,29
van het gemiddelde weekinkomen van	f 40,46

Bovendien legde de gemeente ten koste aan:

vacantieloon	f 0,38
pensioenbijdrage	4,56
zoodat gemiddeld p. week p. werkman besteed werd	f 45,40

Een volgende staat bevat de gemiddelde uurinkomens, door volwassen werklieden in 1921 verdiend, en wel per categorie in iedere loonklasse, en in alle loonklassen te zamen. Dit uurinkomen is niet, als het weekinkomen, berekend individueel per werkman — wat te ver zou voeren — doch gemiddeld per categorie.

Ook het uurinkomen is, om de genoemde oorzaken, aanzienlijk hooger dan het uurloon. Bovendien geldt hier nog, dat voor een aantal werklieden, voornamelijk in continu-dienst, de vaste werkrooster minder dan 45 uren aanwijst en door anderen wegens stilstand op feestdagen niet in iedere week het volle aantal roosteruren wordt gewerkt, terwijl ze toch in het vaste weekloon naar 45 uur worden betaald. Deze en andere mogelijkheden, dat minder uren gewerkt wordt dan de rooster aangeeft (b.v. wegens ziekte, verzuim, enz.) veroorzaken tevens, dat het gemiddeld verdiende uurinkomen hooger is dan $\frac{1}{16}$ van het gemiddelde week-

¹⁾ Deze beide posten betrekken het tijdens de vacantie of de ziekte doorbetaalde arbeidsloon.

inkomen. Het uurinkomen is nooit lager dan het vaste loon.

„Deze staat van uurinkomens is opgenomen — aldus het verslag — mede om een vergelijking mogelijk te maken met loonstaten, zooals die door den Metaalbond worden gepubliceerd. De hier gevolgde wijze van berekening vertoont echter op twee punten een verschil met die, door genoemden Bond gebruikt. Ten eerste is het gemiddelde uurinkomen der gemeentewerklieden berekend door de totaalverdiens van alle werklieden eener categorie, resp. van alle werklieden eener loonklasse of van alle werklieden te zamen, te deelen door het aantal uren, dat door die werklieden gewerkt is; terwijl dit gemiddelde volgens de methode van den Metaalbond verkregen wordt door eerst van alle werklieden het gemiddelde uurloon te berekenen, en vervolgens uit die gemiddelden een totaal-gemiddelde af te leiden, waardoor alle werklieden, onverschillig hoelang ze in een half jaar gewerkt hebben, denzelfden invloed op het gemiddelde uitoefenen. Ten tweede zijn in de staten van den Metaalbond de hoogere verdiensten, gemaakt in overuren (waarvoor een verhoogd loon uitgekeerd wordt), buiten invloed gelaten, daar deze uren eerst worden herleid tot gewone uren. Bij de berekening der gemiddelde uurinkomens der gemeentewerklieden is dit niet geschied, en wel eensdeels omdat deze berekening nog meerdere administratie zou eischen, anderdeels echter en vooral, omdat het minder juist werd geoordeeld van de verschillende oorzaken, die het werkelijk verdiende uurinkomen hooger doen zijn dan het vaste uurloon, één uit te schakelen, nl. het oververdiene wegens arbeid, verricht buiten de roosteruren, terwijl andere dergelijke verhoogingen (nacht-, Zondagsarbeid) voor uren volgens rooster gewerkt, als elementen, die het inkomen verhoogden, blijven meetellen.”

Uit deze berekeningen blijkt, dat het gemiddelde uurinkomen voor de werklieden uit alle vijf klassen bedroeg f 0,92, of 2 cent meer dan het vaste uurloon van de werklieden uit de hoogste klasse alleen (voor de „ongeschoolden” was het f 0,85, voor de „geoeffenden” f 0,91 en voor de „geschoolden” f 0,94). Eén categorie (van 65 vrachtaarders) behaalde een gemiddeld uurinkomen van f 1,18 (44 pCt. boven het vaste uurloon); een andere (van 125 straatmakers) van f 1,15 (33½ pCt. boven het vaste uurloon); een derde (van 251 wagenpoetsers bij de tram) van f 1,05 (33 pCt. boven het vaste uurloon); het verslag wijst erop dat om dit gemiddelde voor de geheele groep te bereiken, het gemiddelde individueele inkomen van een aantal werklieden dezer groep dus nog hooger moet zijn geweest.

Uit de cijfers voor het gemiddelde uurinkomen en het gemiddelde per week verdiende arbeidsloon, is te berekenen dat gemiddeld per week 41,3 uur is gewerkt. Het aantal niet door later verzuim gecompenseerde overuren bedraagt gemiddeld 0,3 uur per week, terwijl het percentage voor de overige uren door middel van de daarvoor betaalde bedragen kon berekend worden, zoodat de volgende verhouding van het aantal in 1921 gemiddeld per week gewerkte en verzuimde uren kon worden verkregen:

Gewerkte uren	41,3	uur
Verzuim wegens ziekte of ongeval	1,4	„
Verzuim wegens doorbetaald verlof en vacantie	1,6	„
Verzuim wegens verlof voor eigen rekening, stilstand op (6) feestdagen en roosters beneden 45 uur (resp. 0,1 + 0,7 + 0,2 uur)	1,0	„
Totaal	45,3	uur

Het totaalbedrag dat den werklieden werd uitbetaald bedroeg f 22.802.313,03%. Bovendien werd een vacantieloon gegeven van f 20 aan de volwassen en f 10 aan de jeugdige werklieden, te zamen tot een bedrag van ongeveer f 230.000, zoodat in het geheel aan de werklieden werd uitbetaald een bedrag van ruim f 23.032.000, terwijl de gemeente bovendien als premie ten behoeve van het pensioen der werklieden in het

Rijksfonds moest storten een bedrag van 12 pCt. der uitbetaalde vaste loonen.¹⁾

Aan de (rustende) reservisten werd aan garantie-loon (incl. ziekte-, verlof- en vacantiégeld) uitbetaald f 200.333,27 of 0,88 pCt. van het eerstgenoemde bedrag.

Het verslag voegt aan deze berekeningen enkele cijfers toe, geldende voor het jaar 1922, daar sinds 1921 de verhoudingen gewijzigd zijn ten gevolge van de verlenging van de vacantie (verlof) van 9 op 12 dagen en het verhoogen van den vacantiëtoeslag van f 20 op f 30 (welke maatregelen voor werklieden en ambtenaren te zamen meerdere kosten meebrachten van f 260.000), en het in werking treden der nieuwe pensioenwet, waardoor de gemeente in plaats van 12 pCt. aan premie, 15,5 pCt. moest storten. Bedroegen dus in 1921 de percentages waarmede feitelijk het inkomen verhoogd werd door ziekengeld, verlof- en vacantiëtoeslag, vacantiëtoeslag en pensioenpremie resp. $3 + 3,4 + 1,1 + 12 = 19,5$ pCt., deze getallen zijn voor 1922: $3 + 4,5 + 1,6 + 15,5 = 24,6$ pCt.

De gemiddelde weekinkomens zijn dientengevolge aldus samengesteld:

Verdiend arbeidsloon	f 37,60
Ziekengeld	„ 1,14
Verlof- of vacantiëtoeslag	„ 1,72
Vacantiëtoeslag	„ 0,57
Pensioenbijdrage	„ 5,89
Totaal	f 46,92

Tegenover deze vermeerdering staat een vermindering van het aantal gewerkte uren tot 40,8 uur, zoodat de 45,3 uur per week nu aldus is samengesteld:

Gewerkte uren	40,8 uur
Verzuim wegens ziekte of ongeval	1,4 „
Verzuim wegens doorbetaald verlof en vacantie ..	2,1 „
Verzuim wegens verlof voor eigen rekening, stilstand op (6) feestdagen en roosters beneden 45 uur	1,0 „
Totaal	45,3 uur

Tot zoover de in het verslag verwerkte gegevens. Het belang van een statistiek als deze blijkt duidelijk als men de in het begin medegedeelde cijfers voor vaste weekloonen voor een 45-urige werkweek vergelijkt met de door de becijfering ten slotte verkregen cijfers voor het gemiddelde weekinkomen en de daarvoor gemiddeld gewerkte uren. Zou men uit de eerste concludeeren tot een gemiddeld vast uurloon van f 0,84²⁾, uit de laatste blijkt het gemiddelde werkelijke uurinkomen in totaal te bedragen (direct en indirect) voor 1921 f 1,09 en voor 1922 f 1,15. Waar tusschen loon en werkelijk inkomen zoodanige verschillen kunnen bestaan, worden de kosten en de moeite besteed aan het bewerken van een dergelijke statistiek, zeker ruimschoots goedge maakt door den hierdoor verkregen juister blik in de arbeidsverhoudingen.

Mr. J. BIERENS DE HAAN Jr.

HET BEVOLKINGSVRAAGSTUK HIER TE LANDE.

Het wegens den buitensporigen omvang onzer bevolkingsvermeerdering en de ongunstige tijdsomstandigheden reeds thans, ook in ons land, acuut geworden bevolkingsvraagstuk is inderdaad van zoo alles overheerschend belang, dat ik mij moet veroorloven, naar aanleiding van het jongste artikeltje van den heer Methorst over dit onderwerp (E.-S. B. van 1 November 1922) nog even op de zaak terug te komen.

Niet om nader te trachten dien geachten schrijver de illusie te ontnemen, dat hij „het spook der 110 miljoen inwoners” heeft verdreven. Indien hij den in

¹⁾ Aan de 10.976 ambtenaren, op 31 Dec. 1921 in dienst, werd aan salaris en overwerk uitbetaald een totaal bedrag van f 25.652.382,67, waarbij nog komt een bedrag van ongeveer f 100.000 aan vacantiëtoeslagen van f 20 en f 10 aan volwassen en jeugdige ambtenaren, tot een salarisgrens van f 2400, plus de pensioenpremie van 12 pCt. der salarissen.

zijn tweede stukje thans weggelaten aanhef der alinea, die in geding is¹⁾, zich had willen herinneren, dan zou hem niet eerst uit mijn artikel in de Econ.-Statist. Berichten van 18 October zijn duidelijk geworden, dat ik inderdaad geen oogenblik het spookbeeld eener bevolking van 110 millioen bewoners voor een ons land werkelijk dreigend gevaar heb aangezien. Dat ik mij „een oogenblik” veroorloofde een jaarlijksch accres van 1,42 pCt. als blijvend te veronderstellen, kan, in het verband waarin deze opmerking voorkwam, geen redelijk lezer in den waan hebben gebracht, dat ik zou hebben gemeend dat zulks ooit een feit zou kunnen worden. Ik stelde de hypothese met het doel, om duidelijk te maken, dat de woorden „volkomen onhoudbaar” in de door den heer Methorst thans weggelaten en in de noot hieronder nog eens afgedrukte zinsnede, niet te sterk waren gekozen. Ook uit het feit, dat ik verklaarde de hypothese slechts „een oogenblik” te willen stellen, moet ieder lezer zijn duidelijk geweest, dat ik haar niet voor wezenlijk houdbaar aanzag. Maar ik kan natuurlijk niet toegeven, dat ik haar in het geheel niet had mogen stellen met het doel om uit haar ondenkbare gevolgen haar onhoudbaarheid te demonstreeren. Een bewijs uit het ongerijmde is, voor zoover mij bekend, nimmer als ontoelaatbaar beschouwd, noch ook als een aanwijzing, dat men hetgeen door dit bewijs juist ongerijmd moest blijken aanvaardbaar achtte. Indien ik destijds een „spook” heb getoond, kan het slechts dit zijn geweest, dat, tenzij de geboorten verder aanzienlijk daalden, de sterfte in ons land belangrijk zoude moeten toenemen. Over deze weinig geslaagde bestrijding van mijn betoog overigens thans geen woord meer.

Maar nu een kwestie van meer belang. De heer Methorst verklaart het geboortecijfer, gesteld dit ware mogelijk, niet weder hersteld te willen zien op het peil vanwaar het in de jaren na 1876, als gevolg van de opzettelijke beperking der nataliteit, vrijwel onafgebroken op het tegenwoordig niveau is teruggebracht, en hij acht de daling daarvan snel genoeg voortgaande om, ook zonder opzettelijke propaganda voor verdere daling van het geboortecijfer, alle gevaren voor overbevolking in ons land, ook voor de toekomst, reeds nu bezworen te achten.²⁾

Ik deel deze laatste meening geenszins, gezien het feit, dat het geboortensaldo in 1920 1,62 en in 1921 1,63 pCt. der bevolking bedroeg. Doch ik zal daarop thans niet ingaan en enkel nog eens constateeren, dat de daling sedert 1876 zonder krachtige propaganda voor den teruggang van het geboortecijfer stellig niet zou zijn bereikt.

Voor het verleden zoowel als voor de toekomst aanvaardt de heer Methorst derhalve de gevolgen eener beweging die hij verkeerd acht. Doch wat de toekomst betreft wil ik thans hier de vraag nog eens met nadruk herhalen, welke ter vergadering der Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek in het begin der debatten door mij is gedaan: hoe stelt men zich nu eigenlijk voor, de geboorten, die in 1921 nog 27,5 per duizend der bevolking beliepen, tot veel lager peil terug te brengen — de heer Methorst gewaagde in dit verband van een verhouding van 10—12 per duizend — indien redelijke gezinsbeperking en de propaganda daarvoor ongewenscht of meer nog gevaarlijk heeten moeten? Ter vergadering kwam op die vraag geen antwoord. Het zou zeer verheugend zijn, indien het nu wél komen mocht.

¹⁾ Die aanhef luidde: „Trouwens een toeneming met 1,42 pCt. der aanvangsbevolking per jaar is, van al het voorafgaande nog afgezien, niet slechts ongewenscht, doch op den duur volkomen onhoudbaar.”

²⁾ Hij gewaagt van de propaganda van den Nieuw-Malthusiaanschen Bond. Ik ben van dien Bond geen lid, en van de wijze waarop hij propaganda voert niet op de hoogte. Mogelijk, dat daarin verandering behoort te worden gebracht; ik kan dit niet beoordeelen. Het gaat echter om de propaganda voor een opzettelijke vermindering der gemiddelde nataliteit als zoodanig.

Een houding van verzet tegen rationaliseering der procreatie, gepaard met een zich verheugen over het feit, dat noodlottige gevolgen, welke zonder die rationaliseering zouden moeten zijn ingetreden, uitbleven, wijl deze in werkelijkheid werd toegepast, en met het uitspreken van vertrouwen, dat die gevolgen ook in de toekomst zullen voorkomen worden, omdat de rationaliseering wel verderen voortgang nemen zal, is er eene, waarin toch d.m. moeilijk kan worden volhard. Collega van Blom sprak (Ec.-Stat. Ber. van 18 October j.l.) in dit verband van een „denkfout.” In ieder geval plaatst men zich daarmee, tegenover de hoogst ernstige zaak, die het hier geldt, op een steunpunt hetwelk, in mijn oog althans, geen eerbied afdwingt.

C. A. VERRIJN STUART.

Utrecht, 2 November 1922.

* * *

Naschrift. Naar aanleiding van bovenstaand artikel van Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart, mijnerzijds slechts een paar opmerkingen.

10. De beschuldiging van den heer Verrijn Stuart, dat ik hem niet volledig citeerde is *onjuist*. Op blz. 853 1e kolom van het No. van 4 October 1922, haalde ik den geheelen passus aan, *ook den aanhef*.

20. Indien de heer Verrijn Stuart geschreven had: „Nemen wij voor een oogenblik aan (wat wij eigenlijk niet mogen aannemen) een blijvend accres van 1,42 pCt., dan zou . . . etc.”, dan zou ik zeker *niet* de pen hebben opgevat.

Maar zóó was de redeneering *niet*. De heer Verrijn Stuart achtte *lettend op het stijgend beloop van de toenemingspercentages de onderstelling van een regelmatig voortduren van een toenemingspercentage van 1,42 juist geoorloofd*.

Hierin zat de *kracht*, maar ook de „*onvoorzichtigheid*”, die ik meende te moeten signaleeren, omdat een dergelijke uitspraak uit den mond van een deskundige als hij, het publiek op een dwaalspoor brengt.

Een dergelijke onderstelling ware *wel* geoorloofd indien de beide lijnen van geboorte en sterfte *horizontaal* liepen, doch *niet* nu die beide lijnen zich in dalende richting bewegen en de sterftelijn weldra haar „natuurlijke” grens zal hebben bereikt.

Zij ware *ook* geoorloofd indien ons bevolkingsaccres ontstond door een saldo van immigratie.

30. Waar heb ik gezegd „alle gevaren voor overbevolking in ons land, ook voor de toekomst reeds nu bezworen te achten?”¹⁾ Ik ben mij niet bewust ergens een dergelijke uitdrukking te hebben gebezigd en wil mij een zoodanige opvatting dan ook liever niet zien toegedicht. Wel heb ik op blz. 854 2e kolom van mijn artikeltje van 4 Oct. het volgende gezegd:

„Toch blijft een mogelijke toeneming der bevolking tot: „stel 12 of 15 miljoen zielen als maximum, zeker van geen „noeg belang om de vraag te wettigen of een dergelijke „densiteit niet te groot is voor ons land. Ik zou geneigd „zijn mij aan te sluiten bij de meening van Prof. Kohl- „brugge, die in zijn praeadvies zegt een land is overbevolkt „als de inwoners niet voldoende produceeren, daarbij is „het natuurlijk onverschillig of het eene land voedingsmid- „delen, het andere industrie producten levert.”

40. De heer Verrijn Stuart zegt: „dat de daling sedert 1876 zonder krachtige propaganda voor den teruggang van het geboortecijfer stellig niet zou zijn bereikt.” Hetgeen te bewijzen is.

Ik blijf van meening, dat ook indien Malthus zijn belangrijke theorieën *nimmer* verkondigd had, de cultuurdaling der geboorte evengoed zijn loop zou zijn begonnen. In dit verband moge ik opmerken, dat de invloed van den Nieuw-Malthus. bond, pas later tot beperking der geboorten kan hebben medegewerkt, daar deze bond, van uit Engeland geïmporteerd, eerst in 1881 hier te lande werd opgericht, in 1882 de eerste practische raadgevingen ter voorkoming van ge-

¹⁾ De heer Verrijn Stuart vermeldt hierbij dat het geboorte saldo in 1920 1,62 en in 1921 1,63 pCt. bedroeg. Mij ontgaat de beteekenis hiervan. In 1916 en 1917 waren die percentages zelfs resp. 2,08 en 2,15!

boorten in het licht gaf en eerst in 1890 eene krachtige propaganda begon. De daling der geboorte is reeds in 1876 begonnen en sedert vrij regelmatig voortgegaan.

We merken van eenigen invloed van die propaganda op den loop der geboortelijn eigenlijk geen spoor. Ten slotte nog dit.

Neemt men aan dat de geboortedaling bij de oude Romeinen en die in Frankrijk sedert 1814, ook gevolg zijn geweest van „krachtige propaganda”? Ik heb nergens die uitspraak gevonden.

50. De vraag waarom het gaat is deze: of een *opzettelijke propaganda* voor geboorte-beperking, met alle gevaren welke daaraan voor ons volk verbonden zijn, *noodzakelijk* is.

Er zijn drieërlei meeningen in dit opzicht, die m.i. wel uit elkaar gehouden moeten worden.

10. De meening van hen, die om godsdienstige of andere redenen tegen *elke* gezinsbeperking zijn.

20. De opvatting van hen, die meenen dat gezinsbeperking niet vlug genoeg zal gaan *zonder opzettelijke propaganda* en dus een krachtige propaganda *noodzakelijk* achten.

30. De meening van hen die, met het oog op de snelle en regelmatige geboortedaling sedert 1876, welke buiten den N. M.-bond begonnen is en ook ongetwijfeld buiten de bemoeiingen van dien bond, snel zal voortgaan, een georganiseerde (opzettelijke) propaganda voor gezinsbeperking niet goedkeuren, op grond van de gevaren, welke daaraan voor ons volk verbonden zijn en daarom die propaganda willen doen ophouden.

Voor zoover middelen als abortus, etc. (die vroeger ook voorgekomen zijn, doch door die propaganda worden bevorderd) ook daarna nog zullen worden toegepast, moeten ook *die* bestreden worden al zou daardoor de *daling* der geboortelijn *minder snel gaan*. In elk geval: wij moeten *strijden tegen die middelen, welke onze volksziel bederven, ook al bevorderden die middelen eene geboortebeperving. Het zuiver houden van onze volksziel is het voornaamste*.

Is dit een denkfout?

En is het wel billijk een dergelijke opvatting te brandmerken als eene die (excusez du peu) „geen eerbied afdwingt”?

H. W. METHORST.

den Haag, 7 Nov. 1922.

DE FINANCIËLE RECONSTRUCTIE VAN OOSTENRIJK.

II.

Het eerste deel van de uiteenzettingen van Sir Arthur Salter eindigde met een overzicht van de rapporten der financieele en economische commissies van den Volkenbond, op welke vaststelling, nadat de Oostenrijksche commissie een verklaring had opgesteld, ten doel hebbende het vertrouwen in de politieke en economische integriteit van Oostenrijk te herstellen, op 4 September onderteekening van den definitieven tekst van het reconstructieplan door Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië, Tsjechoslowakije en Oostenrijk volgde. Het plan bestaat uit drie protocollen, die met de annexen, waaronder het rapport van de financieele commissie, het plan van den Raad vormen. Sir Arthur schrijft hierover:

Het eerste protocol, onderteekend door de vertegenwoordigers der bovengenoemde mogendheden, en tot onderteekening waarvan alle andere landen zijn uitgenoodigd, bevat een plechtige verklaring, waarbij de onderteekenaars zich verplichten „de politieke onafhankelijkheid, de territoriale integriteit en de soevereiniteit van Oostenrijk te eerbiedigen, niet te zullen trachten eenig speciaal voordeel op economisch of financieel gebied te verkrijgen, dat met die onafhankelijkheid in strijd zou kunnen zijn, en ten slotte om, indien het geval zich mocht voordoen, zich tot den Volkenbondsraad te wenden en zich te onderwerpen aan zijn beslissing.” Oostenrijk van zijn kant, neemt onder dit protocol dezelfde verplichtingen op zich.

Het tweede protocol met 2 annexen bepaalt de wijze van

garandeeren der leeningen, de verplichtingen der garandeerende mogendheden en de rechten en verplichtingen der uit vertegenwoordigers van deze mogendheden samengestelde commissie. Dit protocol is ondertekend door de vier voornaamste garandeerende mogendheden en door Oostenrijk en staat open voor alle mogendheden, die willen en kunnen deelnemen aan het financieele reconstructiewerk (met de noodige tekstwijzigingen betreffende den omvang der garantie door deze landen op zich te nemen). Ten slotte bepaalt het derde protocol afzonderlijk de verplichtingen van Oostenrijk inzake de in te voeren hervormingen, en de functies van den Hoogen Commissaris, die met de Oostenrijksche regeering hierin moet samenwerken.

Met elkaar vormen deze drie protocollen het Volkenbondsplan voor de reconstructie van Oostenrijk.

Korte samenvatting.

Het plan berust op de politieke integriteit en de economische onafhankelijkheid van Oostenrijk, die in het eerste protocol gewaarborgd worden. Dank zij het vertrouwen, dat naar men hoopt, het gevolg zal zijn van deze verklaring, zal Oostenrijk de hervormingsplannen kunnen uitvoeren (met inbegrip van vermindering van uitgaven en vermeerdering van ontvangsten uit de belastingen), die het in staat moeten stellen de begrooting einde 1924 in evenwicht te brengen.

In afwachting daarvan zal men door middel van leeningen voorzien in het tekort der overgangperiode, geschat op 650 miljoen goudkronen. Hoewel deze leeningen gegarandeerd zijn door Oostenrijksche activa, die (als de hervormingen slagen en als de openbare orde gehandhaafd blijft) voldoende zullen zijn, zonder dat men zijn toevlucht zal behoeven te nemen tot de garandeerende mogendheden, moeten zij toch, om de bovengemelde redenen door vreemde mogendheden gegarandeerd worden. Iedere regeering zal zich borg stellen voor een zeker deel van de interest en aflossing. De regeeringen van Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië en Tsjechoslowakije hebben ieder 20 pCt. gegarandeerd, dus in totaal 80 pCt. (en bovendien een zeker deel van het door andere garandeerende mogendheden op zich te nemen risico).¹⁾

Er blijft dus nog 20 pCt. (zie noot 2) over, die door andere mogendheden gezamenlijk zullen moeten worden gegarandeerd. Gesteld dat dit percentage gedekt is door garantie, dan zal de toekomstige inteekeenaar op de leening dus niet alleen de garantie genieten van de daartoe aangewezen Oostenrijksche onderpanden, maar zal hij als deze onderpanden in gebreke mochten blijven, bovendien de geheele interest en aflossing ontvangen door de borgstelling van een bepaalde regeering.

De garandeerende mogendheden zelf loopen geen enkel risico, zoolang de voor de leening bestemde onderpanden voldoende waarde blijven houden om in de rente en aflossing te voorzien.

Als Oostenrijk aldus het vooruitzicht krijgt om zich, dank

¹⁾ De Financieele Commissie heeft haar oorspronkelijke raming van het begroostingstekort van 520 miljoen goudkronen op 650 miljoen goudkronen gebracht, ten einde hierin ook op te nemen de terugbetaling van de door Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië en Tsjechoslowakije dit jaar verstrekte voorschotten.

Het is noodzakelijk, dat alle garanties betrekking hebben op het geheele bedrag, zoodat de leeningen (of beter de leening, hoewel deze natuurlijk op verschillende tijdstippen in verschillende tranches zal worden uitgegeven, overeenkomstig de behoeften van Oostenrijk en de toestand van de markt) alle hetzelfde karakter zullen hebben en op dezelfde onderpanden zullen rusten. Om het echter mogelijk te maken, dat staten, die geen belang hebben bij de terugbetaling der voorschotten, hun verantwoordelijkheid kunnen beperken tot dat gedeelte van de totale som, hetwelk Oostenrijk voor zijn eigenlijke behoeften nodig heeft (520 miljoen goudkronen), hebben Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië en Tsjechoslowakije een speciale overeenkomst gesloten, waarbij zij het aandeel der andere mogendheden in de garantie dekken, voor zoover het de bijkomende som van 130 miljoen betreft. Het gevolg van deze overeenkomst is, dat ieder land een bepaald percentage van de geheele leening kan garandeeren, terwijl zijn werkelijke verantwoordelijkheid beperkt blijft tot datzelfde percentage van 520 miljoen goudkronen in plaats van 650 miljoen goudkronen. Hierdoor bedraagt de totale garantie der vier voornaamste garandeerende mogendheden dus 84 pCt. in plaats van 80 pCt.

²⁾ Om bovengenoemde reden brengt dit slechts de verplichting met zich mede voor de andere mogendheden, om 20 pCt. van 520 miljoen te garandeeren, (of 16 pCt. van 650 miljoen).

zij deze voorschotten, inkomsten te verschaffen, zal het niet meer gedwongen zijn zich van geldmiddelen te voorzien door het uitgeven van papiergeld, waardoor het zelf den val van de kroon veroorzaakt.

In dit verband veronderstelt het plan tevens als een der voornaamste voorwaarden, dat een circulatiebank zal worden opgericht. De Oostenrijksche regeering zal deze bank het alleenrecht voor uitgifte van papiergeld verlenen en zal niet meer, behalve na speciale machtiging, mogen onderhandelen over het sluiten van leeningen.

Bijgevolg zal Oostenrijk de nieuwe orde van zaken niet behoeven te grondvesten op de wankele basis van een voortdurend in waarde dalende munteenheid. Tot nu toe bevond zich de regeering in de moeilijke positie van geen einde te kunnen maken aan de inflatie, zoolang het budget niet in evenwicht was, en van het evenwicht der begrooting niet te kunnen herstellen, zoolang de inflatie voortduurde. Thans kan het land met reden verwachten, dat het de beschikking zal krijgen over voldoende middelen om de onvermijdelijke overgangperiode door te komen.

Maar de verwezenlijking van het hervormingsplan, waarvan zoowel de welvaart van Oostenrijk als de waarde zijner activa afhankelijk is, zal ongetwijfeld een moeilijke en zware taak zijn. Daarom voorziet het Volkenbondsvoorstel in de aanstelling van een Hoogen Commissaris, die tot taak zal hebben, te zamen met de Oostenrijksche regeering, toezicht te houden op de uitvoering van de noodige hervormingen. Deze Commissaris ontleent zijn gezag voor een niet gering gedeelte aan het feit, dat hij het recht zal hebben over de opbrengst der leening te beschikken.

„De Oostenrijksche regeering verklaart, niet over de uit de leeningen verkregen middelen te kunnen beschikken zonder de machtiging van den Hoogen Commissaris.” Echter mogen de voorwaarden, die de Commissaris verbindt aan het al of niet ter beschikking stellen der gelden slechts ten doel hebben de geleidelijke uitvoering der hervormingen of het intact houden der onderpanden.

De persoon aan wie deze hoogst verantwoordelijke positie zal worden opgedragen, mag niet zijn een vertegenwoordiger van de garandeerende mogendheden; hij zal een functionaris zijn van den Volkenbond. Hij zal benoemd worden door den Volkenbondsråd en zal aan dezen verantwoording verschuldigd zijn. De vertegenwoordiger van Oostenrijk zal in den Raad zitting hebben met gelijke rechten als de andere leden, telkenmale dat op Oostenrijk betrekking hebbende kwesties besproken worden. De Raad heeft, toen hij het plan goedkeurde, er een besluit aan toegevoegd, volgens hetwelk de Hooge Commissaris geen onderdaan mag zijn van een der voornaamste garantie-mogendheden, noch van een der grensstaten van Oostenrijk. De voornaamste zorg van den Hoogen Commissaris behoort identiek te zijn aan die der Oostenrijksche regeering, d.w.z. het welzijn van het Oostenrijksche volk. Daartoe wordt vereischt, dat de maatregelen die Oostenrijk in staat zullen moeten stellen „self-supporting” te worden, succes hebben. Het in stand houden van de waarde der onderpanden vormt zeer zeker een gedeelte, maar ook niet meer dan een gedeelte van het algemeene hervormingsplan, dat de Oostenrijksche regeering zal hebben uit te werken en in toepassing te brengen, en dat de Commissaris zal hebben te controleren. De Hooge Commissaris zal te Weenen verblijf houden; hij zal een maandelijksch rapport uitbrengen aan den Raad. Zijn functie zal eindigen zoodra de Raad meent, dat de financieele stabiliteit van Oostenrijk ten volle verzekerd is.

Behalve de Hooge Commissaris van den Volkenbond zal worden ingesteld een controle-commissie der garandeerende mogendheden. Deze commissie, waarvan het Italiaansche lid president, en het Tsjechische lid vice-president zal zijn, wordt gevormd door de vertegenwoordigers der garantie-mogendheden. Elk lid zal een aantal stemmen uitbrengen, overeenkomstig het percentage der leening, door zijn regeering gegarandeerd. Deze commissie zal niet permanent zitting hebben; zij zal van tijd tot tijd bijeenkomen in de residentie van den Volkenbond en niet te Weenen.

De goedkeuring van deze commissie, bij meerderheid van $\frac{2}{3}$ der stemmen, zal noodig zijn voor het vaststellen der voornaamste voorwaarden van uitgifte der leening. Dezelfde meerderheid zal vereischt zijn voor de vaststelling der betalingsvoorwaarden in geval de garanties werkelijk in werking zouden moeten treden. In alle andere gevallen neemt de commissie haar beslissingen gewoon bij meerderheid van stemmen. Zij krijgt inzage van de maandelijksche rapporten van den Hoogen Commissaris aan den Raad. Zij kan den Commissaris alle inlichtingen vragen, die zij meent noodig te hebben omtrent de vordering van het hervormingswerk, en zij kan op- en aanmerkingen maken, die echter slechts ten doel mogen hebben de bescherming van de belangen der garandeerende mogendheden. Als de voor den:

dienst der leening bestemde ontvangsten onvoldoende blijken te zijn voor de rente-betaling, dan kan de commissie vragen, dat supplementaire onderpanden zullen worden aangewezen.

In de uitoefening van haar rechten wendt de commissie zich niet tot de Oostenrijksche regeering, doch tot den Hoogen Commissaris. De commissie en de garandeerende staten hebben desnoods het recht van appel op den Raad.

De rechten en bevoegdheden van den Hoogen Commissaris, zoowel als die van de commissie, zijn nauwkeurig omschreven, opdat geen van beiden zullen kunnen afwijken van de hun toegewezen taak: d.w.z. de toepassing van het hervormingsprogramma, en het intact houden der onderpanden. Die omschrijving vermijdt tevens alles wat de soevereiniteit en de verantwoordelijkheid van de Oostenrijksche regeering zou kunnen aantasten.

De voornaamste karaktertrekken van de thans gesloten overeenkomst zijn dus: een financieel hervormingsprogramma voor een periode van 2 jaar; maatregelen ter dekking van het tekort gedurende die twee jaar door middel van gegarandeerde leeningen; maatregelen ten doel hebbende een verdere daling der kroon tegen te gaan, en ten slotte een controle op de door de Oostenrijksche regeering te nemen maatregelen voor de uitvoering van het hervormingsprogramma.

Speciale moeilijkheden en het werk voor de eerstkomende maanden.

Aan bovenstaande uiteenzetting dienen te worden toegevoegd eenige opmerkingen betreffende de speciale moeilijkheden, die gedurende de aanvangsperiode ondervonden zullen worden. De garantiebepalingen, door de verschillende regeeringen gedaan, moeten nog door de respectieve parlementen worden goedgekeurd, de leening kan slechts worden uitgegeven eenigen tijd na het tot stand komen van de ratificaties. Het is van groot belang, dat al deze ratificaties voor 31 December van dit jaar een feit zijn. Daarna zal in een tekort, dat eventueel mocht zijn ontstaan tusschen dezen datum en de uitgifte van een leening op langen termijn, zonder veel moeite voorzien kunnen worden door de uitgifte van schatkistbiljetten in goudkronen of in een buitenlandsch devies, inwisselbaar zoodra de opbrengst van het eerste gedeelte der leening beschikbaar is.

Vanaf het huidig oogenblik tot het einde van dit jaar zal men echter met zeer groote moeilijkheden te kampen hebben. Men schat dat van nu af tot 31 December 1922 een tekort van 120 à 160 miljoen goudkronen zal ontstaan. De financieele commissie hoopt, dat het mogelijk zal zijn, dit tekort te dekken door uitgifte van schatkistbiljetten van een omloopstijd van 3 à 6 maanden (in Oostenrijk uit te geven door de Oostenrijksche regeering, en die door de Oostenrijksche banken opgenomen zullen moeten worden). Deze biljetten zullen gedeeltelijk gegarandeerd moeten worden door het overblijvende deel van de reeds toegestane en nog niet uitgegeven voorschotten der Fransche, Italiaansche en Tsjechische regeeringen en gedeeltelijk door een eerste hypotheek op de douane-inkomsten en het tabaksmonopolie.

Gedurende deze periode zullen bovendien de volgende maatregelen genomen moeten worden.

De Oostenrijksche regeering moet onmiddellijk tot zekere hervormingen overgaan, die thans reeds uitvoerbaar zijn.

Zij zal, in overeenstemming met den Hoogen Commissaris of in afwachting van diens benoeming, in overeenstemming met een Volkenbondsdelegatie, een hervormingsprogramma moeten uitwerken, waardoor de begroting tegen het einde van 1924 in evenwicht zal zijn gebracht.

Zij zal bij het Oostenrijksche parlement een wetsontwerp moeten indienen, waarbij, voor een periode van twee jaar, de aan het bewind zijnde regeering volledige machtiging wordt verleend tot het nemen van alle maatregelen noodig om het budget tegen het eind van 1924 in evenwicht te brengen, zonder dat hiervoor een verdere speciale machtiging van het parlement noodig is.

De circulatiebank moet haar deuren openen en vanaf dat oogenblik zal de Oostenrijksche regeering geen papiergeld meer mogen laten drukken.

De Hooge Commissaris en de controle commissie der garandeerende mogendheden zullen benoemd worden.

Regeeringen, andere dan die welke tot nu toe de protocollen hebben ondertekend, zullen worden uitgenoodigd deel te nemen aan de garanties, opdat de volle 100 pCt. der uit te geven leening gewaarborgd zullen zijn.

Alle toezeggingen voor deelneming aan de garantie zullen moeten worden geratificeerd door de verschillende parlementen.

Dit is de inhoud van de door den Volkenbondsraad voorgestelde regeling, die neerkomt op een door de regeeringen van Groot-Britannië, Frankrijk, Italië en Tsjechoslowakije aangegane verplichting (behoudens parlementaire ratifi-

catie) om gezamenlijk $\frac{4}{5}$ van hoofdsom en rente der uit te geven leening te garanderen, waarbij zich aansluit de door de Oostenrijksche regeering aangegane verplichting de voor de uitvoering der regeling noodig geachte hervormingen door te voeren en zich te onderwerpen aan de in te stellen controle.

Buitenstaande regeeringen worden dus gevraagd zich aan te sluiten bij de garantie d.w.z. voor even minder dan $\frac{1}{5}$ van het geheel, en alle Oostenrijk te hulp komende staten zijn uitgenoodigd de politieke declaratie te teekenen.

Gedurende de voorbereiding van dit plan is de Raad zich steeds bewust geweest dat de uitvoering buitengewoon moeilijk zal zijn, maar tevens is nooit getwijfeld aan de mogelijkheid daarvan. Het vraagstuk is voor den Volkenbond gebracht op een oogenblik dat Oostenrijk aan den rand van den afgrond stond, op een oogenblik dat het land financieel vrijwel geheel gedesorganiseerd was, het betaalmiddel nagenoeg waardeloos, en de sociale en politieke orde in ernstig gevaar verkeerde. Een land dat in zulk een toestand verkeert weer te genezen zal zeker niet gemakkelijk zijn. Vandaar dat tijdens de openbare zitting van den Volkenbondsraad op 4 October, tijdens welke de Raad verslag uitbracht van het behaalde resultaat, met bijzonderen nadruk de aandacht werd gevestigd op de volgende passage van het rapport der Financieele Commissie:

„Oostenrijk heeft de drie laatste jaren grootendeels geleefd van openbare en privé-leeningen, die of de regeeringen het wilden of niet, giften zijn geworden. Het heeft geleefd van liefdadigheid en van de verliezen die buitenlandsche speculanten geleden hebben door de daling van de kroon. Dergelijke hulpbronnen kunnen in geen geval blijven vloeien, noch op dezelfde wijze worden aangewend. Oostenrijk heeft veel meer verbruikt dan het heeft voortgebracht, de belangrijke sommen die men het heeft voorgeschoten en die hadden moeten dienen voor het herstel van de financiën en den economischen wederopbouw, hebben gediend voor de dagelijksche behoeften. In de toekomst zullen alle voorschotten gebruikt moeten worden om hervormingen in te voeren; binnen zeer korten tijd moet Oostenrijk niet meer verbruiken dan het in staat zal zijn voort te brengen. Als nieuwe credieten verkregen worden, zal de hervormingsperiode zeer pijnlijk zijn; hoe langer men echter wacht alvorens hiermede te beginnen, hoe pijnlijker de periode zal zijn.

Als alles naar wensch verloopt, zullen de bestaansvoorwaarden het volgend jaar in Oostenrijk zwaarder zijn, nu het met alle inspanning zijn positie tracht te herstellen, dan verleden jaar toen het de voor den wederopbouw bestemde credieten gebruikte voor de dagelijksche behoeften, zonder tot hervormingen over te gaan.

Er valt echter niet te kiezen tusschen het voortduren van den toestand van verleden jaar en de verbetering daarvan; er moet gekozen worden tusschen de periode van moeilijkheden, die misschien nog grooter zullen zijn dan alles wat Oostenrijk sinds 1919 ondervonden heeft, maar die voor de toekomst een werkelijke verbetering beteekenen (dit is de meest gunstige onderstelling) en het verzinken in chaotische ellende, zonder wederga in de moderne wereld, behalve in Rusland.

Er is geen hoop voor Oostenrijk, tenzij het bereid is een gezag te erkennen en te steunen, welks plicht het zal zijn hervormingen in te voeren, die een moeilijker toestand in het leven zullen roepen dan de tegenwoordige, want slechts op deze wijze zal Oostenrijk een nog vreeselijker lot kunnen ontgaan.

De meening van den Oostenrijkschen Rijkskanselier valt bovenstaande waarschuwing aan, zonder iets van haar kracht te verzwakken. Hij heeft immers gezegd, overtuigd te zijn, dat als Oostenrijk de hulp verkrijgt waar het niet buiten kan, het in staat zal zijn om in zijn economische behoeften te voorzien, eerder dan men algemeen aanneemt. Het bezit rijkdommen op het gebied van den landbouw, die slechts wachten op een meer intensieve ontginning; reeds lang bestaande industrieën, die echter door den oorlog en de gevolgen daarvan niet het voor hun bedrijf noodige kapitaal hebben kunnen vinden; waterkracht, die tot op heden nog niet behoorlijk geëxploiteerd is kunnen worden; het verheugt zich in het bezit van een uitstekende aardrijkskundige positie, en heeft een nog grooter rijkdom in zijn intelligente en werkzame bevolking.

Met deze moeilijkheden in het vooruitzicht en met deze hoop in het hart, moet Oostenrijk met behulp van den Volkenbond en van de steun verleende staten, „den moeilijken, maar niet onbegaanbaren weg” bestijgen, die leiden zal naar financieele hervormingen en economische onafhankelijkheid.

J. ARTHUR SALTER,

Directeur van de Economische en Financieele Afdeling van het Volkenbondssecretariaat.

Wegens ongesteldheid was onze Londensche correspondent verhinderd ons zijn wekelijkschen brief te zenden. — Red.

INDEXCIJFERS.

Gedurende October bewogen de groothandelsprijzen zich algemeen in opwaartsche richting. Ten gevolge hiervan is thans het indexcijfer van den lagen stand per eind September weer ongeveer beland op het cijfer van eind Augustus. In September bedroeg de daling 68 punten en in October heeft de stijging 75 punten bedragen. Het totaal is nu 4264, terwijl het eind October van het vorig jaar 4588 was. De laatste stijging omvat alle groepen, uitgezonderd de diversen.

Hiconder laten wij de gebruikelijke — aan „The Economist” ontleende — tabel volgen:

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Basis (gemidd. 1901—5)	500	300	500	400	500	2200	100,0
1 Januari 1914	563	355	642	491	572	2623	119,2
1 April	560	350½	626½	493	567	2597	118,0
1 Juli	565½	345	616	471½	551	2549	115,9
Einde Dec. 1914	714	414½	509	476	686½	2800	127,3
„ „ 1915	897	446	731	711½	848½	3634	165,1
„ „ 1916	1294	553	1124½	824½	1112	4908	223,0
„ „ 1917	1286½	686	1684½	839½	1348½	5845	263,2
„ „ 1918	1303	782½	1805½	816	1337	6094	277,0
„ „ 1919	1441½	881½	2442½	1145	1453½	7364	334,7
„ „ 1920	1344	805	1284	1216	1275	5924	269,3
„ Jan. 1921	1295½	797	1187	1128½	1209	5617	255,3
„ Febr. „	1176½	771	1038	1053	1137½	5176	235,3
„ Mrt. „	1212	727	1030	1003	1125	5097	231,7
„ April „	1196	723	1031	936	1043	4929	224,0
„ Mei „	1195	691	996	963	1065	4910	223,2
„ Juni „	1174½	665½	973½	973	1023½	4810	218,6
„ Juli „	1165	707½	958½	937	1030	4798	218,1
„ Aug. „	1184	716½	998	920½	1000	4819	219,0
„ Sept. „	1119½	688	1258	871	987½	4924	223,8
„ Oct. „	956	685	1171	816	960	4588	208,5
„ Nov. „	951	672	1117½	774	943½	4458	202,6
„ Dec. „	921½	636	1106	762	931½	4357	198,0
„ Jan. 1922	907½	654½	1066½	730	925½	4284	194,7
„ Febr. „	948	640½	1037½	696½	936½	4259	193,6
„ Mrt. „	980	687	1038	700	892	4297	195,3
„ April „	1008½	667	1010	709½	890	4285	194,8
„ Mei „	1040½	657	1079	710½	885	4372	198,7
„ Juni „	1000½	676½	1135	690	887	4389	199,5
„ Juli „	994½	669	1120	712½	900	4396	199,8
„ Aug. „	880½	674	1123½	691½	887½	4257	193,5
„ Sept. „	873½	682½	1116	699	818	4189	190,4
„ Oct. „	885	700	1154	712	813	4264	193,8

Buitenlandsche tarwe is hoofdzakelijk door de groote aanvoeren lager; binnenlandsche tarwe en andere graansorten sluiten hooger. Rund- en schapenvleesch lager, varkensvleesch hooger. De belangrijkste verandering in de tweede groep der voedingsmiddelen is een sterke stijging der theeprijzen. Op de veilingen werd scherp geconcurrereerd en bijna alle soorten behaalden hoogere prijzen. Suiker noteert ook weer iets hooger, maar boter heeft het grootste deel der Septemberstijging moeten inboeten. In de weefstoffengroep zijn en de prijzen voor katoen en die voor wol hooger. Amerikaansche katoen is sterk gestegen en in sympathie hiermede gingen ook de prijzen voor garen en linnen in de hoogte, hoewel niet in dezelfde mate. In de eerste helft der maand konden de wolprijzen belangrijk monteeren, maar bij de sluiting kwam er eenige reactie. Vlas en hennep onveranderd, jute aanzienlijk gedaald.

In de delfstoffengroep zijn onveranderd ruwijzer en stalen rails, maar ijzeren staven, die in September op eenzelfde niveau bleven, zijn thans wat goedkooper. Een kleine verhooging voor stoomkolen wordt gedeeltelijk te niet gedaan door een daling in kolen voor huisbrand. Lood en tin beide hooger. In de diversen-groep, de eenige welke deze maand een netto-daling

aanwijst, is de voornaamste beweging een daling voor petroleum, gedeeltelijk geneutraliseerd door kleine stijgingen, voor olie-zaden en rubber.

In onderstaande tabel vergelijken wij de huidige positie met die van Juli 1914. De laatste stijging van 75 punten brengt thans het indexcijfer op 66,2 pCt. boven den stand van 1914. Eind September was dit percentage 63,5.

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal
Juli 1914	100	100	100	100	100	100
December 1918	226	222	293	186	241	236
December 1919	249	250	396	247	263	287
Maart 1920	261	260	484	269	309	325
Juni 1920	261	263	415	278	281	305
December 1920	233	229	209	261	230	231
Maart 1921	209	206	167	216	203	198
Juni 1921	203	188	158	210	185	188
September 1921	193	195	204	189	178	192
October 1921	166	194	190	176	173	178
November 1921	165	190	181	167	170	174
December 1921	159	180	180	164	168	170
Januari 1922	157	186	173	158	167	167
Februari 1922	164	182	168	150	169	166
Maart 1922	169	195	168	151	161	167
April 1922	174	189	164	152	160	167
Mei 1922	180	186	175	153	159	170
Juni 1922	174	192	184	149	160	171
Juli 1922	172	190	181	153	163	171
Augustus 1922	153	192	183	149	160	166
September 1922	151	194	181	150	148	163,5
October 1922	153	199	188	154	147	166,2

De eerste groep der voedingsmiddelen en de delfstoffen zijn niet veel meer dan 50 pCt. hooger dan in 1914, terwijl de diversengroep nog wat lager staat.

De tweede groep der voedingsmiddelen staat nog steeds het verst boven den normalen stand, terwijl de weefstoffen weer aan het stijgen zijn.

Datum	Algemeen indexcijfer van „the Economist”	Gem. ponden-koers over de afg. maand	Herleid algemeen indexcijfer
1 Januari 1914	119,2	12,11¾	119,6
1 Januari 1915	127,3	11,78	124,1
1 Januari 1916	151,6	11,02	138,3
1 Januari 1917	223,0	11,68	215,6
1 Januari 1918	263,2	11,06	240,9
1 Januari 1919	277,0	11,19	256,6
1 Januari 1920	334,7	10,14	281,0
Einde Januari 1921	255,3	11,37½	240,4
„ Februari „	235,3	11,34	220,9
„ Maart „	231,7	11,36	217,9
„ April „	224,0	11,30	209,5
„ Mei „	223,2	11,17	194,8
„ Juni „	218,6	11,34¾	205,3
„ Juli „	218,1	11,42	206,2
„ Augustus „	219,0	11,77	212,5
„ September „	223,8	11,77	218,1
„ October „	208,5	11,59	200,0
„ November „	202,6	11,35	190,3
„ December „	198,0	11,42	187,2
„ Januari 1922	194,7	11,47	184,8
„ Februari „	193,6	11,61	186,1
„ Maart „	195,3	11,54	186,5
„ April „	194,8	11,63	187,5
„ Mei „	198,7	11,51	189,3
„ Juni „	199,5	11,49	189,8
„ Juli „	199,8	11,47	189,7
„ Augustus „	193,5	11,49	184,-
„ September „	190,4	11,44½	180,4
„ October „	193,8	11,39	182,7

Kleinhandelsprijzen. De verhoudingscijfers van verbruikersartikelen, in den handel gebracht door de Coöperatieve Winkelvereniging van „Eigen Hulp” te Amsterdam, Haarlem, Arnhem, Utrecht, Leeuwarden en 's-Gravenhage (voorheen E. H.), welke door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd worden, zijn de navolgende:

Artikelen	1913	1917	1918	1919	1920	1921	Juli 1922	Aug. 1922
Boonen (bruine)	154	136	111	146	236	221	350	346
„ (witte)	166	338	221	138	331	248	300	300
Erwten (capuc.)	150	236	211	217	208	228	217	214
„ (grauwe)	125	220	191	209	248	250	205	205
„ (groene)	157	140	103	130	190	183	197	197
Gort	113	135	123	197	216	210	165	165
„ (boekweit)	104	292	312	292	367	296	221	217
„ (haver) ..	103	147	120	120	200	197	140	133
Kaas (Leids.)	140	221	207	253	286	279	174	176
„ (Gouds.)	124	126	177	195	221	246	205	203
Koffie.....	94	118	174	169	154	128	125	126
Margarine....	127	122	136	148	161	141	128	128
Meel (roggebl.)	85	144	130	130	231	156	—	—
„ (tarwebl.)	124	212	224	259	353	229	153	153
„ (boekw.)	105	324	362	314	352	295	205	200
Olie (boter) ..	94	235	409	381	271	174	140	140
„ (patent) ..	135	293	351	446	446	280	261	261
„ (raap)....	136	329	540	519	395	227	208	208
Rijst	116	125	122	169	328	184	141	134
Soda	83	267	417	283	417	183	150	150
Stijfsel	103	320	680	577	343	210	143	143
Stroop	100	179	193	200	207	189	146	146
Suiker (basterd)	89	116	120	147	218	158	122	122
„ (melis) ..	85	103	103	121	175	125	103	103
Thee	112	127	119	139	137	123	127	128
Vermicelli....	121	272	266	300	338	290	214	214
Zeep (w. Brist.)	100	160	183	191	153	147	117	117
„ (zachte) ..	87	121	117	275	321	142	162	162
Zout	80	110	190	160	160	130	120	120
Gemiddelde verhoudingscijfers.	114	195	228	239	264	202	176	175

Bij beschouwing van deze cijfers neme men in aanmerking, dat het voorkomt, dat een artikel tijdelijk door een of meer der 6 coöperaties niet werd verkocht, wat van invloed kan zijn op den loop der verhoudingscijfers.

De prijzen voor het jaar 1893 werden gelijk 100 gesteld.

AANTEKENINGEN.

Werkloosheidsbestrijding in Engeland. — Verschillende malen reeds heeft onze Londense correspondent het vraagstuk der werkloosheid in Engeland aangeroerd. De omvang van het verschijnsel aldaar doet een samenvatting der ter bestrijding van het kwaad getroffen maatregelen echter nog wel van belang schijnen. Enkele opmerkingen over de werkloosheidsverzekering volgen derhalve hieronder.

De Unemployment Insurance Act 1920 trad in werking op 8 November 1920. Deze wet bevat een regeling tot bestrijding der werkloosheid, welke op den duur en blijvend zal gelden. De volgende wekelijkse contributies en uitkeeringen worden erin voorgeschreven:

	Bijdrage van den werkgever	Bijdrage van den werknemer	Bijdrage van den Staat	Uitkeering
Mannen	4 d.	4 d.	2 d.	15 sh.
Vrouwen	3½ d.	3 d.	1½ d.	12 sh.
Jongens (boven 16 en ben. 18 jaar) ..	2 d.	2 d.	1½ d.	7 sh. 6 d.
Meisjes (boven 16 en ben. 18 jaar)	2 d.	1½ d.	1 d.	6 sh.

Ten gevolge van de huidige depressie zijn verschillende wijzigingswetten aangenomen. Bij de Unemployment Insurance Act 1921 werden de uitkeeringen voor mannen tot 20 sh., voor vrouwen tot 16 sh. verhoogd, terwijl jongens en meisjes respectievelijk de helft van deze bedragen ontvingen. In Augustus 1921 werden de uitkeeringen vermindert, maar in November werden zij door aanneming van de „Unemployed Workers' Dependents Act”, weder verhoogd. Volgens deze wet wordt bovendien 5 sh. uitgekeerd voor een van een werkloze afhankelijke vrouw of echtgenoot en 1 sh. voor ieder afhankelijk kind. In Maart 1922 werden de beide tijdelijke wetten geconsolideerd

en het schema, zooals het thans is, moet in werking blijven tot het werkloosheidsfonds¹⁾ in staat is uitkeeringen te doen en de oorspronkelijke wet van 1920 in werking treedt.

De wekelijkse bijdragen zijn nu de volgende:

	Bijdrage der werkgevers	Bijdrage der werknemers	Bijdrage van den Staat
Mannen	8	7	3¾
Dependents Act....	2	2	3
Vrouwen.....	7	6	3½
Dependents Act....	1	1	2
Jongens (boven 16 en ben. 18 jaar) ..	4	3½	1¾
Dependents Act....	1	1	2
Meisjes (boven 16 en ben. 18 jaar) ..	3½	3	1½
Dependents Act....	1	1	2

De wekelijkse uitkeeringen bedragen voor:

gehuwde mannen ..	20 sh. plus 1 sh. voor ieder afhank. kind
ongehuwde mannen	15 sh.
vrouwen	12 sh.

Gehuwde vrouwen, wier man van hen afhankelijk is, hebben recht op 17 sh. per week plus de kinderbijslagen. Kinderen ontvangen de helft van de bijdrage voor ongehuwde personen.

Bij de wet van 1920 werd bepaald, dat de ondersteuning zou worden uitbetaald voor iedere eener ononderbroken werkloosheidsperiode na de eerste drie werkloze dagen. Deze wachttijd werd bij de Unemployment Ins. No. 2 Act 1921 blijvend gebracht op zes dagen, den termijn genoemd in de National Insurance Act 1911, dl. II. Verder werd bepaald, dat het bedrag der ondersteuning per week niet meer mag bedragen dan het zesvoud der wekelijkse contributie en dat niemand gerechtigd is tot ondersteuning gedurende meer dan 15 weken (later gewijzigd in 26 weken) per verzekeringsjaar.

Deze en eenige andere regelingen zijn tijdelijk geschorst door het invoeren van een aanvullingsstelsel van oorspronkelijk niet toegezegde ondersteuning. Dat wil zeggen, men heeft bijzondere perioden van een bepaald aantal weken ingevoerd, gedurende welke een grooter aantal wekelijkse uitkeeringen kon worden genoten. De derde van deze perioden was die van 6 April 1922 tot 1 November 1922. Zooals oorspronkelijk vastgesteld konden voor driemaal vijf weken gedurende deze zeven maanden dergelijke uitkeeringen worden betaald, welke perioden dan werden afgewisseld door perioden van vijf weken, gedurende welke geen ondersteuning kon worden genoten. Het resultaat van de vijf weken zonder ondersteuning was evenwel, dat de geheele last van het onderhoud van de voortdurend werklozen werd verplaatst naar het armbestuur. Daarom is bij de Unemployment Insurance (No. 2) Act 1922, het totaal aantal weken, gedurende welke deze oorspronkelijk niet toegezegde ondersteuning kunnen worden getrokken, vermeerderd tot twee en twintig, in plaats van vijftien weken, en sedert Juli is een regeling getroffen voor afwisselend vijf weken met ondersteuning en één zonder. (Om administratieve redenen is eenige tusschentijd noodzakelijk).

In de vierde periode, welke 2 November 1922 is

¹⁾ Op 18 Maart 1922 bedroeg de uitstaande schuld van het Werkloosheidsfonds bijna £ 14.000.000, terwijl het saldo van het fonds voor afhankelijke betrekkingen van werklozen ongeveer £ 700.000 was. Volgens de raming van den Regeeringsactuaris zal de schuld vermoedelijk haar maximum bereiken in Maart of April 1923 met een cijfer van ongeveer £ 28.500.000, terwijl het niet waarschijnlijk is, dat het fonds in staat zal zijn uitkeeringen te doen voor verscheiden jaren na Juli 1923 verlopen zijn.

De cijfers van den actuaris zijn gebaseerd op de veronderstelling, dat het aantal geheel werklozen, vermeerderd met de helft van het aantal werklieden, dat voortdurend op short time werkt, tot 2 Juli 1922 gemiddeld 1.900.000 zou bedragen en van 3 Juli 1922 tot 1 Juli 1923 gemiddeld 1.500.000.

begonnen en die zal duren tot 1 Juli 1923, mag gedurende twaalf weken ondersteuning worden betaald, maar de Minister van Arbeid is gemachtigd om indien hij dit wenschelijk acht, nog twee perioden ieder van vijf weken toe te staan, zoodat dan het totaal aantal weken twee en twintig zal bedragen.

De volgende statistiek geeft een overzicht van de kosten der werkloosheidsverzekering en der arbeidsbeurzen sedert 1912/13 voor den belastingbetaler. De cijfers zijn overgenomen uit het rapport van het Geddes Committee.

	Administratiekosten (bruto)	Uitkeering uit het werkloosheidsfonds	Nettokosten voor de schatkist uit hoofde v. administratie	Staatsbijdrage aan het fonds	Totale druk op de begroting
	£	£	£	£	£
1912/13	640.000	151.000	489.000	378.000	867.000
1913/14	769.000	246.000	523.000	602.000	1.125.000
1914/15	764.000	227.000	537.000	546.000	1.083.000
1915/16	834.000	231.000	603.000	538.000	1.141.000
1916/17	905.000	329.000	576.000	746.000	1.322.000
1917/18	1.168.000	445.000	723.000	1.007.000	1.730.000
1918/19	1.950.000	455.000	1.495.000	994.000	2.489.000
1919/20	3.613.000	459.000	3.154.000	912.000	4.066.000
1920/21	4.593.000	1.115.000	3.478.000	2.200.000	5.678.000
1921/22	6.039.000	3.250.000	2.789.000	6.720.000	9.509.000
1922/23	5.020.000	4.150.000	870.000	8.231.000	9.101.000

Bovenstaande cijfers sluiten niet de kosten in van de „Unemployed Workers' Dependents Act", welke onafhankelijk van het werkloosheidsfonds wordt gefinancierd en welke de begroting in 1921/22 belaste met £ 2.192.000 en in 1922/23 met £ 670.000.

Kosten van het levensonderhoud bij arbeidersgezinnen te Amsterdam. — Het dezer dagen verschenen indexcijfer over September van de kosten van levensonderhoud bij arbeidersgezinnen te Amsterdam vertoont met 6,4 pCt. de grootste daling, die sinds September 1920 in eenige driemaandelijksche periode viel waar te nemen en heeft thans een niveau bereikt, 18,2 pCt. lager dan dat van Maart 1920 en 23,4 pCt. beneden het in September 1920 vallende maximum liggend. Het Bureau voorziet de jongste resultaten van het volgend commentaar:

Evenals voor de vorige driemaandelijksche berekeningen, werd over September 1922 het indexcijfer van de kosten van het levensonderhoud bepaald op grondslag van het verbruik, blijkend uit de huishoudrekeningen verzameld tijdens het in Maart 1920 ingestelde budgetonderzoek, en door vergelijking met de prijzen, welke gedurende diezelfde maand golden hebben.

Van Maart 1920 tot September 1922 is voor de totale kosten van het levensonderhoud een daling te constateeren van 18,2 pCt. Waar het desbetreffende cijfer in Juni jl. 12,6 pCt. bedroeg, heeft de daling zich sedert laatstgenoemde maand verder voortgezet en wel met 6,4 pCt. Sedert September 1920, in welke maand de duurte haar hoogtepunt bereikt had met een stijging van 6,8 pCt. boven het peil van Maart 1920, bedraagt de daling 23,4 pCt.

Voor de voeding afzonderlijk is sedert Maart 1920 een daling ingetreden van 22,2 pCt., tegen 11,4 pCt. in Juni 1922. Voor dit gedeelte van het budget heeft de daling in de laatste driemaandelijksche periode dus grotere afmetingen aangenomen dan voor het totaal van de gezinsuitgaven, omdat de belangrijkste prijsverlagingen juist sommige uitgaven voor voeding betroffen en de overige posten van het budget naar verhouding vrijwel ongewijzigd zijn gebleven.

In de vorige bijlagen (Maart en Juni) werd erop gewezen, dat de posten groenten en aardappelen toenmaals bij de berekening van het duurtecijfer een belangrijke rol speelden in zoverre dat ze door de hooge prijzen, welke voor beide in het voorjaar en in den zomer golden, de oorzaak waren, dat de algemeene daling, welke voor de meeste posten van het budget was ingetreden, niet tot uiting kwam, althans niet in die mate als het geval ware geweest, indien de aardappelen- en groenteprijzen zelve in de algemeene dalingsbeweging betrokken waren geweest. Thans is het belang van beide genoemde posten — alsmede van den post fruit — niet minder groot en men kan zelfs

zeggen, dat deze rubrieken op de dalingsbeweging, zooals ze in de berekening van het indexcijfer wordt weergegeven, hun stempel drukken. Door de abnormaal lage prijzen van alle vruchten der aarde in dit seizoen, hebben genoemde posten een sterke verlaging ondergaan niet alleen tegenover Juni jl., doch zelfs, vooral wat betreft aardappelen, tegenover Maart 1920. Voor aardappelen wordt thans vermeld een (berekende) uitgave van 25½ cent per eenheid per week tegenover 65 cent in Juni 1922 en tegenover een uitgave van 46½ cent in Maart 1920. En daar dit artikel een belangrijk onderdeel van de volksvoeding uitmaakt (op het budget van Maart 1920 46½ cent per eenheid per week op een totaal der uitgaven voor voeding van 556½ cent of 8,4 pCt.), is het duidelijk, dat deze groote vermindering een sterk neerdrukkende werking moet uitoefenen op het algemeene indexcijfer voor de voeding en op het totale indexcijfer. Hieraan dient nog te worden toegevoegd dat de prijzen, waarmee voor het vaststellen van bovenstaande cijfers werd rekening gehouden, niet eens de prijzen waren voor den straatverkoop, welke naar algemeene bekendheid tijdens deze periode vaak buitensporig laag waren, doch zich aan statistische waarneming onttrekken. Omgekeerd moet niet uit het oog verloren worden, dat de algemeene daling aldus grootendeels, zoo niet uitsluitend, door seizoensomstandigheden wordt veroorzaakt en dat het dan ook van een wisselen dier omstandigheden kan afhangen, of de uitkomsten zich in tegenovergestelden zin zullen wijzigen.

De overige onderdeelen van de voeding zijn niet noemenswaard veranderd. Behalve de groepen brood, suiker (een lichte verlaging van den suikerprijs komt niet tot uiting in de uitgave per eenheid per week voor dit artikel), vleesch (een verhooging van de prijzen voor bevroren rundvleesch wordt opgeheven door een verlaging van sommige worstsoorten) en kruidenierswaren, die ongewijzigd zijn gebleven, ondergingen een paar andere een zij het ook onbelangrijke daling, nl. kaas en grutterswaren. Laatstgenoemde daling is het gevolg van het opruimen tegen gereduceerden prijs van de nog aanwezige voorraden capucijners en bruine bonen van den ouden oogst vóór het aanvoeren van den nieuwen.

Ten slotte hebben zelfs eenige posten sedert Juni jl. een stijging ondergaan: vetten (prijsverhoging van natuurboter en reuzel), visch, eieren, melk. De prijsverhoging van melk, waarvan voor deze cijfers werd gebruik gemaakt, is die van Juli jl. en niet, zooals vanzelf spreekt, de dubbele verhoging van de laatste paar weken ingetreden na afloop van de periode, waarover deze statistiek loopt.

Van de andere rubrieken, welke het budget samenstellen, hebben slechts een gering aantal een wijziging ondergaan. Kleding en schoeisel vertoonen sedert de vorige periode een verdere verlaging, huishuur en brandstof daarentegen een stijging, welke laatste toe te schrijven is aan de omstandigheid, dat de maatregelen van de Gemeente in verband met de brandstoffenvoorziening, waarvan de werking voor het eerst in de bijlage over December 1921 kon worden aangetoond, thans vervallen zijn.

	Voeding	Rest	Totaal	Stijging en daling in perc. sedert Mrt. '20		Indexcijfer
				Voeding	Rest	
Gemiddelde wekelijkse uitg. per gezinseenheid ¹⁾ in guldens in Mrt. '20	f 5,56½	f 5,70½	f 11,27			100
Bedragen, welke p. gezinseenheid zouden zijn uitgegeven, indien besteed aan hetzelfde als in Mrt. 1920, in:						
Juni 1920	„ 5,75½	„ 5,78½	„ 11,54	3,4	1,4	102,4
Sept. 1920	„ 6,20	„ 5,83	„ 12,03	11,4	2,2	106,8
Dec. 1920	„ 6,15	„ 5,54	„ 11,69	10,5	- 2,9	103,7
Maart 1921	„ 5,83	„ 5,23½	„ 11,06	4,8	- 8,2	98,2
Juni 1921	„ 5,88	„ 5,08½	„ 10,96½	5,7	-10,9	97,3
Sept. 1921	„ 5,43	„ 5,07	„ 10,50	- 2,4	-11,1	93,2
Dec. 1921	„ 5,15½	„ 4,88½	„ 10,04	- 7,3	-14,4	89,1
Maart 1922	„ 5,21½	„ 4,91	„ 10,12½	- 6,3	-13,9	89,8
Juni 1922	„ 4,93	„ 4,92½	„ 9,85½	-11,4	-13,7	87,4
Sept. 1922	„ 4,33	„ 4,88½	„ 9,21½	-22½	-14,4	81,8

¹⁾ Zie pgn. 822 van dezen jaargang.

²⁾ De herleiding tot gezinseenheden geschiedt aldus, dat de man geldt voor 1, de vrouw voor 0,9, een kind in het eerste levensjaar voor 0,15, in het tweede voor 0,2, in het derde voor 0,3 volwassene en zoo geleidelijk opklimmende met 0,05 voor elk leeftijdsjaar.

BOEKAANKONDIGING.

Jaarcijfers van Levensverzekering-Maatschappijen en Begravenisfondsen, 1917—1921, door W. Wiebes, 's Gravenhage 1922.

Van dit nuttige werkje verschijnt thans de 25ste jaargang. Het is geen geringe arbeid om van de 133 instellingen die ons land telt, nog ongeacht de allerkleinste lilliput bedrijfjes en onder-onsjes, een bruikbaar statistisch overzicht te maken, ook al blijken er dan nog 33 fondsen het daglicht zoodanig te schuwen, dat men geen gegevens van hen kan vinden, die den omvang van hun bedrijf of hun financieelen toestand bloot leggen. Het geheel en al ontbreken van eenige uniformiteit in de verslagen maakt elke samenvatting, in welken vorm ook, tot een bijna onontwarbare puzzle. Des te meer moet men daarom waardeeren wat hier gegeven is.

Uit den aard van de zaak heeft de samensteller van deze jaarcijfers zich moeten beperken in zijn compi-

latie tot het bereikbare. Deze beperking verhoogt echter ten zeerste de betrouwbaarheid van het megedeelde. Weinig, maar dan goed, is beter dan veel en slecht.

Het spreekt daarom vanzelf, dat men in dit werkje niet moet zoeken naar *volledige* gegevens ter beoordeeling van een instelling en haar gestie. Evenmin vindt men een voldoende materiaal om vergelijkingen tusschen bepaalde instellingen te kunnen maken. Wat men echter wel vindt, dat zijn betrouwbare notities omtrent de verschillende instellingen, die ons in *eerste instantie* een oriëntering mogelijk maken.

Bovendien kan men zich een denkbeeld vormen van den omvang en de beteekenis van het levensverzekeringsbedrijf in ons land, dat thans op een verzekerd kapitaal van ruim twee milliard kan wijzen, met een premie-inkomen van bijna 75 miljoen. Het werkje in kwestie geeft ten slotte nog een duidelijk beeld van den geweldigen groei van dit bedrijf in de laatste 25 jaar.

Holw.

MAANDCIJFERS.**RESUME UIT HET MONTHLY BULLETIN OF STATISTICS (VOLKENBOND).**

		Maandelijks gemiddeld ¹⁾			1922								
		1913	1920	1921	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.		
Productie van steenkool (1000 tons) ¹⁾	Engeland	5,617	4 477	3,200	5,023	5,032	4,588	4,867	4,140	4,729	4,843		
	Ver. Staten	9,946	11,267	8,823	11,004	11,907	3,542 ⁷⁾	4,034 ⁷⁾	4,639 ⁷⁾	3,667 ⁷⁾	4,453 ⁷⁾		
	Frankrijk ²⁾	786	667	741	848	833	810	753	780	829	—		
	Duitschland ³⁾	3,887	2,527	2,607	2,864	2,935	2,789	2,651	2,063	2,263	—		
Productie van ruw ijzer (1000 tons)	Engeland	869	678	221	305	396	401	415	375	406	418		
	Ver. Staten	2,623	3,084	1,400	1,656	2,068	2,105	2,344	2,399	2,438	1,845		
	Frankrijk ⁴⁾	434	276	280	323	385	383	442	416	428	447		
	België	207	93	73	92	118	114	119	115	127	154		
Schepen op stapel eind der maand (1000 tons)	Engeland	1,957	3,709	2,640	Kwartaals-opgave	2,236	Kwartaals-opgave	1,920	137	Kwartaals-opgave	243		
	Ver. Staten	148	1,310	216		136						286	286
	Frankrijk	229	398	353		286						312	286
	Italië ⁵⁾	125	364	394		312						312	286
Import (voor binnenl. verbruik)	Engeland 1000 £	54,931	142,861	81,748	59,201	77,725	71,461	79,850	75,578	73,467	75,157		
	Ver. Stat. 1000 \$	147,224	425,389	213,055	209,715	242,501	204,888	245,076	256,725	252,135	271,000 ⁶⁾		
	Frankrijk 1000 Frs. ¹¹⁾	701,778	4158,748	1962,373	1847,026	1931,965	1743,640	1810,125	1851,184	1995,746	1954,729		
	Italië 1000 Lire	303,803	2235,135	1241,758 ¹⁰⁾	1,056,228 ⁸⁾	1,310,837 ⁸⁾	1,168,705 ⁸⁾	1,248,097 ⁸⁾	—	—	—		
Export (binnenlandsche producten)	Engeland 1000 £	43,771	111,297	96,631	58,335	64,581	55,508	58,045	52,146	60,419	60,032		
	Ver. Stat. 1000 \$	204,025	673,373	708,531	246,322	323,452	310,959	301,989	327,198	301,313 ⁶⁾	302,000 ⁶⁾		
	Frankrijk 1000 Frs. ¹¹⁾	573,351	2241,249	1660,896	1853,312	1876,668	1962,997	1866,964	—	1433,142 ¹²⁾	1676,314		
	Italië 1000 Lire	209,303	981,177	652,135 ¹⁰⁾	720,066 ⁸⁾	716,083 ⁸⁾	700,099 ⁸⁾	586,830 ⁸⁾	—	—	—		
Scheepsbew.: Binnenkom. schepen (1000 tons)	Engeland (geladen)	4,089	3,043	3,098	2,568	3,238	3,313	4,101	3,822	4,042	3,995		
	Ver. Staten (gel. en ballast) ..	4,440	5,344	5,182	4,127	4,753	4,627	5,471	5,548	6,662	—		
	Frankrijk (geladen)	2,876	2,399	2,275	2,381	2,666	2,811	3,161	3,159	3,329	—		
Index-cijfers: Groothand. prijzen	Engeland (Board of Trade)	100	313.9	202.2	165.3	163.2	163.2	163.9	163.1	163.7	159.1		
	Ver. Staten (Bureau of Labour Statist.)	100	226	147	141	142	143	148	150	155	155		
	Frankrijk (off. cijfer)	100	510.3	345.2	306.9	308.0	314.2	317.3	325.6	325.6	331.1 ⁶⁾		
	Italië (Prof. Bachi)	100	624.4	577.5	562.5	533.4	526.8	523.5	537.4	557.5	571.3		
Wisselkoersen: (jaarl. of maand. gem.) ⁹⁾	New York op Londen	100	75.23	79.10	89.39	89.99	90.72	91.36	91.47	91.38	91.74		
	New York op Parijs	100	35.54	38.65	44.95	46.72	47.87	47.26	45.55	42.64	41.52		
	New York op Rome	100	25.67	22.26	25.15	26.57	27.86	27.24	25.82	23.68	23.49		

¹⁾ Wekelijksche productie, berekend op grond der maandelijksche productie.

²⁾ Inclusief bruinkool (75.000 ton in Januari 1921). Vanaf 1919 incl. Elzas Lotharingen. Vanaf 1920 inclusief Elzas Lotharingen en het Saargebied.

³⁾ Vanaf 1919 zonder Elzas Lotharingen. Vanaf 1920¹⁾ zonder Elzas Lotharingen, het Saargebied en de Pflz.

⁴⁾ Vanaf 1919 inclusief Elzas Lotharingen. ⁵⁾ Voorloopig cijfer. ⁶⁾ Vanaf 1919 inclusief Triëst.

⁷⁾ Vermindering tengevolge van de kolenstaking. ⁸⁾ Nieuwe schatting op grond der gedeclareerde waarden.

⁹⁾ Waarde der genoteerde geldsoorten in percenten der pariteit. ¹⁰⁾ Voorloopig jaarlijksch gemiddelde.

¹¹⁾ De waardeering van den invoer (evenals van den uitvoer) geschiedde in 1920 en 1921 resp. op grond van de officieele waardecijfers van 1920 en 1919; vanaf Januari 1922¹⁾ worden voor den invoer de opgaven van de importeurs als grondslag genomen, terwijl voor de waardeering van den uitvoer gedurende de eerste 5 maanden van 1922 de officieele waardecijfers van 1919 als grondslag zijn genomen. Te beginnen met Juni 1922 waardeert men den uitvoer volgens de officieele waardecijfers van 1921.

¹²⁾ Volgens de waardecijfers van 1921 bedraagt de uitvoer gedurende het eerste halfjaar 1922: 9.368 miljoen francs en gedurende het eerste halfjaar 1921: 10.069 miljoen francs; voor de maand Juli 1921 bedroeg de uitvoer volgens deze waardeering 1.485 miljoen francs.

¹³⁾ Uitgezonderd voor de steenkoolproductie (zie noot 1).

Verzekerings Bibliografie 1910—1920. Nederlandsche Bibliografie van Privaatrechtelijke en Sociale Verzekering en Aanverwante Vakken, door Dr. M. van Haften en W. G. H. van der Zweep, Amsterdam, W. ten Have, 1922; 94 blz.

De hiermee aangekondigde bibliografie is een typisch Nederlandsche. De vermelde litteratuur is namelijk in twee afdelingen gesplitst, en hierbij is tegenover „sociale verzekering” de categorie „privaatrechtelijke verzekering” gesteld. Onder deze laatste zijn dan ondergebracht zulke geschriften als de rapporten der „commissies-Treub” over het staats-monopolie van sommige verzekeringsbranches. Eigenaardig Nederlandsch is dit! Het veronderstelt de ingewortelde gedachtencombinatie, dat alle verzekering buiten het terrein der z.g. „sociale” verzekering van privaatrechtelijken aard is. Toch gaat dit buiten Nederland allerminst op! In een groot gedeelte van West-Europa bestaan sinds eeuwen vele instellingen van de overheid, werkzaam in takken der V., welke hier alleen privaatrechtelijk voorkomen. Daar wij hopen, dat de bibliografie later zal worden voortgezet, zij een kleine wijziging in de indeeling in dit opzicht aanbevelen. Enkele leemten zouden dan aangevuld kunnen worden, want wij vinden bijvoorbeeld niet vermeld: De Sociale Verzekering, Rapport aan het Partijbestuur der S. D. A. P. 1911; het boek van Mr. W. H. A. Elink Schuurman, over „Ziekteverzekering en Werkliedenziekenfondsen in Nederland 1917”; en andere. Niettemin gelooven wij, dat deze bibliografie een zeer nuttig boek zal blijken. W. E. S.

ONTVANGEN:

Geschiedenis der Amsterdamsche Stoomvaart door Dr. M. G. de Boer, Tweede deel, eerste en tweede stuk, uitgegeven in opdracht der Amsterdamsche Stoomvaart Maatschappijen door Scheltema & Holkema's Boekhandel (K. Groesbeek en Paul Nijhoff), Amsterdam 1922.

Emil Diesen: *Exchange Rates of the World*, January 1st. 1914—December 31st. 1921, Alexandria, Amsterdam, Athens, Bangkok, Batavia (Soerabaya), Belgrade, Berlin (Hamburg), Bombay, Brussels (Antwerp), Budapest, Buenos-Aires, Bucharest, Calcutta, Cape Town, Christiania, Constantinople, Copenhagen, Helsingfors, Hongkong, Lima, Lisbon, London, Madras, Madrid, Manila, Melbourne, Mexico, Montevideo, Montreal, New York, Paris, Petrograd, Prague, Reval, Reykjavik, Riga, Rio de Janeiro, Rome, Shanghai, Singapore, Sofia, Stockholm, Valparaiso, Vienna, Warsaw, Zürich, Yokohama; Volume I, Daily Amsterdam, Berlin, Christiania, Copenhagen, Helsingfors, London, Paris, Riga, Stockholm, Zürich; Published by A/S. Okonomisk Literatur, Klingenbergsgaten 9, Christiania, Norway, August 5th. 1922.

De Rechtsleer der Levensverzekerings-overeenkomst, door Jhr. Mr. A. W. Wichers, Aflevering 6, 's Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1921.

Statistische Mededeelingen van den Armenraad te Amsterdam, No. 2, *De toestand van de geldelijk ondersteunde armen te Amsterdam in het jaar 1920*; Amsterdam, 1922, Stadsdrukkerij.

Modern Holland bij Jhr. Jan Feith, The official information office for tourists at The Hague; Nijgh & van Ditmar's Publishing Co. Ltd., Rotterdam.

Comité ter behartiging van de algemeene belangen van Overheidspersoneel, Comité van Neutraal Overheidspersoneel. *Bedreigde Levenspositie van het Overheidspersoneel*. Adres met uitvoerige Memorie van Toelichting aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal naar aanleiding van de Miljoenennota der Regeering; November 1922. Verkrijgbaar: Tolstraat 61², Amsterdam.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wissels. 4 18 Juli '22)	Zweeds. R.ksbk 5 10 Mrt. '22
Bk. (Bel. Binn. Eff. 4 18 Juli '22)	Bk. v. Noorw. . 5 17 Aug. '22
(Vrsch. in R.C. 5 18 Juli '22)	Zwits. Nat. Bk. 3½ 2 Mrt. '22
Bk. van Engeland 3 13 Juli '22	Belg. Nat. Bk. 5-5½ 19 Mei '21
Duitsche Rijksbk. . 10 14 Nov. '22	Bank v. Spanje 5½ 18 Mei '22
Bk. van Frankrijk 5 11 Mrt. '22	Bank v. Italië 6 20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk. 8 2 Sept. '22	F. Res. Bk. N.Y. 4 21 Juni '22
Nat. Bk. v. Denem. 5 25 Apr. '21	Javaasche Bank 3½ 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
11 Nov. '22	3 ⁷ / ₈	3 ¹ / ₂	2 ⁵ / ₈	4- ⁵ / ₈	—	5-5 ¹ / ₂ ¹)
6-11 N. '22	3 ¹³ / ₁₆ - ⁷ / ₈	3 ¹ / ₄ -4	2 ¹ / ₂ - ⁵ / ₈	4- ⁵ / ₈	—	5-6 ¹ / ₂
30 O.-4 N. '22	3 ⁷ / ₈ -4	3 ³ / ₄ -4 ¹ / ₂	2 ⁵ / ₈ - ¹ / ₂	4- ⁵ / ₈	—	4 ¹ / ₂ -6 ¹ / ₂ ²)
23-28 O. '22	3 ³ / ₄ - ⁷ / ₈	3 ³ / ₄ -4 ¹ / ₂	2 ⁵ / ₈ - ¹ / ₂	4- ⁵ / ₈	—	4-6 ¹ / ₂
7-12 N. '21	4 ³ / ₈	3 ¹ / ₄ - ¹ / ₂	3 ⁷ / ₈ -4	4- ⁵ / ₈	—	4 ¹ / ₂ -6
8-13 N. '20	4 ¹ / ₈ - ⁵ / ₈	3 ¹ / ₂ -5	6 ⁵ / ₈ - ³ / ₄	4- ⁵ / ₈	—	7-10
20-24 Juli '14	3 ¹ / ₈ - ³ / ₁₆	2 ¹ / ₄ - ³ / ₄	2 ¹ / ₄ - ³ / ₄	2 ¹ / ₈ - ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂ -7 ¹ / ₂

¹) Noteering van 10 November.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Onder buitengewoon groote omzettingen liepen de koersen voor Parijs, Brussel en Berlijn deze week spronggewijze terug. Opgeschrikt door de geweldige nieuwe daling van de markten, nam de zenuwachtigheid in Frankrijk en België ten opzichte van de eigen valuta hand over hand toe. Ook de baissiers buiten Frankrijk en België zagen hun kans schoon, zoodat groote posten tegen sterk teruglopende koersen werden afgegeven.

Na de mededeelingen uit Berlijn over de voorstellen van de deskundigen trad een niet onaanzienlijk herstel in voor de markten, waardoor ook de daling van de francs werd gestuit. Later in de week traden echter weder herhaaldelijk nieuwe koersdalingen in. De overige wissels waren vrij stationnair en aanvankelijk was de stemming voor de meeste wissels zelfs eerder willig. Woensdag deed een snelle dekking van de baissepositie in francs hier te lande ook den Londenkoers niet onbelangrijk stijgen; maar de volgende dagen ging dit avans weder verloren.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen ¹⁾	Parijs ²⁾	Berlijn ³⁾	Weenen ⁴⁾	Brussel ⁵⁾	New York ⁶⁾
6 Nov. 1922	11.38½	17.27½	0.037½	0.003½	16.11½	2.55 ³ / ₈
7 " 1922	11.37¾	16.50	0.03	0.003½	15.16	2.55 ³ / ₄
8 " 1922	11.43	16.05	0.0295	0.003½	14.22½	2.56 ³ / ₈
9 " 1922	11.42½	16.45	0.035	0.0036	14.90	2.55 ⁵ / ₈
10 " 1922	11.39½	16.47½	0.0345	0.004	15.38	2.55 ⁵ / ₈
11 " 1922	11.38¾	16.35	0.0312½	0.004	—	—
Laagste d. w. ¹⁾	11.36½	15.70	0.0275	0.003	14.20	2.55
Hoogste „ „ ¹⁾	11.43½	17.60	0.0410	0.004	16.35	2.56 ⁵ / ₈
4 Nov. 1922	11.39½	17.52½	0.043	0.003½	16.32	2.54 ⁷ / ₈
28 Oct. 1922	11.43½	18.05	0.06½	0.0036	16.50	2.57 ³ / ₈
Muntpariteit	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48

¹⁾ Noteering te Amsterdam. ²⁾ Noteering te Rotterdam.

³⁾ Particuliere opgave.

⁴⁾ Noteering van 3 November. ⁵⁾ Idem van 27 October.

Data	Stockholm ¹⁾	Kopenhagen ²⁾	Christiania ³⁾	Zwitserland ⁴⁾	Spanje ⁵⁾	Batavia telegrafisch
6 Nov. 1922	68.55	51.45	46.60	47.—	38.90	97½-97¾
7 " 1922	68.70	51.50	46.60	46.85	38.90	97½-97¾
8 " 1922	68.70	51.50	47.30	46.70	38.75	97½-97¾
9 " 1922	68.60	51.50	47.15	46.75	38.90	97½-97¾
10 " 1922	68.65	51.55	47.30	46.75	38.80	97½-97¾
11 " 1922	68.60	51.45	47.25	46.65	38.80	97½-97¾
Lste d. w. ¹⁾	68.35	51.30	46.50	46.55	38.70	97 ¹ / ₄
Hste „ „ ¹⁾	68.80	51.70	47.15	47.15	39.—	97 ³ / ₄
4 Nov. 1922	68.69	51.45	46.60	47.67½	38.95	97½-97¾
28 Oct. 1922	68.80	51.70	46.—	46.55	39.—	97 ¹ / ₄ - ¹ / ₂
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

¹⁾ Noteering te Amsterdam. ²⁾ Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
11 Novemb. 1922	4.46.50	5.43	0.01 ¹ / ₄	39.16
Laagste d. week	4.44.62	6.32	0.01 ¹ / ₄	39.04
Hoogste „ „	4.46.50	6.61	0.01 ⁹ / ₁₆	39.16
4 Novemb. 1922	4.46.25	6.87	0.01 ⁵ / ₈	39.17
28 October 1922	4.46.—	7.03	0.02 ⁷ / ₁₆	39.05
Muntpariteit	4.86.67	19.30	23.81 ¹ / ₄	40 ⁹ / ₁₆

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-cenheden	28 Oct. 1922	4 Nov. 1922	6/11 Nov. '22 Laagste	11 Nov. 1922 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 ¹³ / ₃₂	97 ¹³ / ₃₂	97 ¹³ / ₃₂	97 ¹³ / ₃₂
*B. Aires ¹⁾ ..	d. p. \$	44 ¹ / ₈	44 ¹ / ₈	44	44 ¹ / ₈
Calcutta	Sh. p. rup.	1/32 ¹¹ / ₃₂	1/32 ¹¹ / ₃₂	1/32 ¹¹ / ₃₂	1/32 ¹¹ / ₃₂
Hongkong	id. p. \$	2/5 ¹³ / ₁₆	2/5 ⁵ / ₈	2/5	2/5 ⁷ / ₈
Lissabon	d. per Mil.	3 ³ / ₄	2 ¹¹ / ₁₆	2 ¹¹ / ₁₆	3 ¹ / ₁₆
Madrid	Peset. p. £	29.21 ¹ / ₂	29.29	29.25	29.55
*Montevideo ¹⁾	d. per \$	42 ¹ / ₄	42 ¹ / ₄	42 ¹ / ₄	44
Montreal	\$ per £	4.45 ¹ / ₂	4.46 ³ / ₈	4.44	4.46 ³ / ₄
*R. d. Janeiro	d. per Mil.	6 ¹ / ₈	6 ¹ / ₈	6 ³ / ₃₂	6 ⁷ / ₁₆
Rome	Lires p. £	112 ¹ / ₄	106 ¹ / ₂	100	108 ¹ / ₂
Shanghai	Sh. p. tael	3/3 ¹³ / ₁₆	3/3 ⁵ / ₁₆	3/2	3/3 ⁷ / ₈
Singapore ..	id. p. \$	2/4 ¹ / ₈	2/4 ³ / ₁₆	2/4 ¹ / ₈	2/4 ⁷ / ₁₆
*Valparaiso ..	peso p. £	33.50	33.60	34.30	36.30
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/1 ¹⁵ / ₁₆	2/2	2/2	2/2 ¹ / ₈

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen	te New York
11 Nov. 1922	32 ³ / ₄
4 „ 1922	33 ³ / ₄
28 Oct. 1922	34 ¹ / ₈
12 Nov. 1921	38 ¹ / ₄
13 Nov. 1920	53 ³ / ₄
20 Juli 1914	24 ¹⁵ / ₁₆

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 13 November 1922.

Activa.		
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 124.976.617,60 B.-bk. „ 36 685.684,15 Ag.sch. „ 64.295.871,95	f 227.958.173,70
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 73.497.981,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„	73.497.981,—
Beleeningen	H.-bk. f 25.035.139,27 B.-bk. „ 7.690.718,97 in rek.-crt. Ag.sch. „ 81.825.886,29 op onderp.	f 114.551.744,53
Op Effecten	f 105.012.766,58	
Op Goederen en Spec.	„ 9.538.977,95	114.551.744,53
Voorschotten a. h. Rijk	„	13.897.672,44
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 56.239.305,— Muntmat., Goud .. 525.550.137,91	f 581.789.442,91
	Munt, Zilver, enz. „ 8.908.084,99 Muntmat., Zilver .. „	590.697.527,90
Effecten	Bel. v. h. Res. fonds. f 5.621.200,18 id. van 1/2 v. h. kapit. „ 3.980.270,12	9.601.470,30
Geb. en Meub. der Bank	„	4.522.000,—
Diverse rekeningen	„	31.729.686,93
		f 1.066.456.256,80
Passiva.		
Kapitaal	„	20.000.000,—
Reservefonds	„	5.660.599,75
Bijzondere reserve	„	1.675.581,33
Bankbiljetten in omloop	„	992.740.735,—
Bankassigtiën in omloop	„	1.774.747,45
Rek.-Cour. Het Rijk	f	—
saldo's: Anderen	„	33.295.919,30
		33.295.919,30
Diverse rekeningen	„	11.308.673,97
		f 1.066.456.256,80

NED. BANK 13 November 1922 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo	f 384.439.660,26
Op de basis van 2/5 metaaldekking	„ 178.877.379,91
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 1.922.198.300,—
Verschillen m. d. vorig. weekst.: Meer	Minder
Disconto's	6.613.867,40
Buitenlandsche wissels	917.025,—
Beleeningen	4.009.114,03
Goud	—
Zilver	54.536,—
Bankbiljetten	14.285.310,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	3.236.113,38

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischbare schulden
13 Nov. 1922	581.789	8.908	992.741	35.071
6 „ 1922	581.789	8.854	1.007.026	32.474
30 Oct. 1922	581.789	8.915	994.242	24.023
23 „ 1922	581.789	8.805	974.100	29.828
16 „ 1922	581.789	8.685	985.592	27.022
14 Nov. 1921	605.969	8.527	1.039.735	41.185
15 Nov. 1920	636.141	19.615	1.084.441	94.171
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkistpromessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
13 Nov. 1922	227.958	75.000	114.552	384.440	57
6 „ 1922	234.572	80.000	118.561	382.047	57
30 Oct. 1922	214.979	65.000	119.485	386.355	58
23 „ 1922	211.551	65.000	107.152	388.849	59
16 „ 1922	218.347	70.400	106.087	387.256	58
14 Nov. 1921	312.145	121.000	112.845	397.371	57
15 Nov. 1920	171.859	39.000	278.056	419.238	56
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

1) Op de basis van 2/5 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	6 Nov. 1922	13 Nov. 1922
Aan schatkistpromessen	f 467.290.000,—	f 463.090.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	„ 80.000.000,—	„ 75.000.000,—
Aan schatkistbiljetten	„ 197.166.000,—	„ 196.532.000,—
Aan zilverbons	„ 31.283.364,—	„ 31.419.539,—
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	„ 307.523.000,—	„ 308.715.000,—
Voorschot aan Gemeenten	30 September	31 October
voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	„ 93.437.267,—	„ 93.799.513,—
	6 Nov.	13 Nov.
Tegoe d. v. d. Postch. & G. dst	„ 71.297.578,—	„ 71.297.578,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo	
4 Nov. 1922	213.000	—	265.000	126.500	134.700	
28 Oct. 1922	211.250	—	264.000	125.000	133.450	
21 „ 1922	206.000	—	267.500	113.500	129.800	
7 Oct. 1922	151.681	54.980	269.454	115.197	130.404	
30 Spt. 1922	145.673	54.712	265.378	123.448	123.283	
23 „ 1922	149.348	54.519	267.102	108.776	129.347	
5 Nov. 1921	162.096	24.772	291.870	91.105	110.102	
6 Nov. 1920	224.415	8.563	373.944	212.803	115.766	
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾	
Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voor-schotten aan het Gouv. nem.	Diverse reke-ningen 1)	Dek-kings-percentage
4 Nov. 1922	—	391.500	—	23.300 ³⁾	***	54
28 Oct. 1922	—	184.500	—	44.000 ³⁾	***	54
21 „ 1922	—	182.000	—	44.600 ³⁾	***	54
7 Oct. 1922	34.450	28.229	109.865	—	30.065	54
30 Spt. 1922	34.730	31.534	118.411	—	28.153	52
23 „ 1922	35.427	33.118	103.541	—	25.323	54
5 Nov. 1921	34.972	20.409	107.121	38.922	6.985	49
6 Nov. 1920	28.087	28.970	128.164	142.372	38.682	40
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Basis 2/5 metaaldekking. 3) Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
7 Oct. 1922 ...	1.251	1.843	621	1.165	456
30 Sept. 1922 ...	1.271	1.846	752	1.159	483
23 " 1922 ...	1.277	1.718	894	1.158	464
16 " 1922 ...	1.277	1.772	868	1.194	483
9 " 1922 ...	1.277	1.874	665	1.178	457
2 " 1922 ...	1.277	1.882	739	1.159	469
8 Oct. 1921 ...	1.534	2.200	1.082	1.952	341
9 Oct. 1920 ...	1.053	2.137	852	1.812	641
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
8 Nov. 1922	127.438	122.519	288.847	27.000	245.732
1 " 1922	127.435	123.159	287.993	27.000	244.930
25 Oct. 1922	127.433	121.886	287.170	27.000	244.253
18 " 1922	127.435	121.690	289.338	27.000	246.618
11 " 1922	127.427	122.570	291.397	27.000	248.620
4 " 1922	127.422	123.200	291.143	27.000	249.108
9 Nov. 1921	128.421	124.403	314.118	28.500	277.008
10 Nov. 1920	123.477	127.848	354.082	28.500	322.977
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
8 Nov. '22	49.091	67.883	-16.192	106.425	23.368	19,05
1 " '22	50.665	68.190	15.034	108.845	22.726	18,34
25 Oct. '22	47.654	71.435	15.201	110.180	23.996	19,14
18 " '22	46.058	68.836	12.218	109.167	24.196	19,92
11 " '22	54.892	66.704	15.160	112.052	23.307	18,32
4 " '22	60.267	73.590	16.696	122.167	22.672	16,33
9 Nov. '21	37.302	80.834	17.893	105.834	22.468	18,27
10 Nov. '20	62.701	73.222	19.816	112.470	14.079	10,64
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. ¹⁾
31 Oct. '22	1.067.996	1.004.853	41.026.323	469.456.818	9
23 " '22	1.059.934	1.004.854	39.338.089	409.973.301	10
14 " '22	1.051.414	1.004.854	31.420.080	374.506.332	9
7 " '22	1.044.445	1.004.855	22.848.430	344.171.631	7
30 Sept. '22	1.033.740	1.004.856	21.828.959	316.869.799	7
23 " '22	1.032.762	1.004.858	27.293.999	290.678.147	10
30 Oct. '21	1.007.868	993.631	4.589.992	91.527.679	6
30 Oct. '20	1.098.214	1.091.667	21.340.019	63.596.445	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
31 Oct. 1922	578.356.761	140.779.259	55.100.000	41.000.000
23 " 1922	482.302.075	112.161.295	53.400.000	39.300.000
14 " 1922	453.370.290	116.112.702	45.600.000	31.400.000
7 " 1922	399.616.122	87.390.199	37.000.000	22.800.000
30 Sept. 1922	400.004.064	110.012.377	35.900.000	21.800.000
23 " 1922	331.761.934	71.692.739	41.248.900	27.282.200
30 Oct. 1921	99.586.242	18.302.663	11.938.400	4.501.600
30 Oct. 1920	53.807.493	17.945.359	34.435.700	21.291.000
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
9 Nov. '22	5.533.365	1.897.967	288.082	571.724	23.700.000
2 " '22	5.533.264	1.897.967	287.980	569.786	23.900.000
26 Oct. '22	5.533.160	1.897.967	287.827	572.751	23.600.000
19 " '22	5.533.951	287.639	287.639	573.451	24.000.000
10 Nov. '21	5.523.967	1.948.367	278.717	611.990	25.100.000
12 Nov. '20	5.449.767	1.948.367	270.761	661.321	26.600.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Bele-ning	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
2.170.376	30.850	2.193.847	36.914.691	2.081.697	50.857	
2.642.191	30.989	2.096.716	36.847.669	2.207.991	19.848	
2.152.620	31.721	2.109.554	36.693.634	2.109.259	60.289	
2.194.087	31.912	2.127.304	37.128.805	1.982.005	42.820	
2.306.952	64.894	2.264.709	37.376.499	2.492.361	34.772	
3.302.176	445.885	2.094.371	39.619.154	3.605.817	55.201	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
9 Nov. '22	337.548	84.653	480.000	891.475	6.627.455	164.689
2 " '22	336.384	84.653	480.000	923.899	6.660.648	150.945
26 Oct. '22	336.493	84.653	480.000	819.431	6.543.145	71.712
19 " '22	336.286	84.653	480.000	876.170	6.524.478	60.225
10 Nov. '21	326.883	84.653	480.000	566.998	6.158.746	348.016
11 Nov. '20	351.196	84.653	480.000	749.809	5.844.418	974.926

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.
FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circula-tie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
25 Oct. '22	3.085.083	2.191.588	—	126.835	2.298.536
18 " '22	3.086.813	2.234.734	—	127.384	2.315.437
11 " '22	3.089.980	2.254.040	—	120.037	2.320.115
4 " '22	3.089.280	2.250.881	—	123.725	2.274.651
26 Oct. '21	2.786.239	1.841.848	—	150.909	2.408.779
29 Oct. '20	2.003.320	1.347.622	74.686	164.718	3.351.303

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ¹⁾	Algem. Dek-kings-perc. ²⁾
25 Oct. '22	727.090	1.841.770	106.277	74,5	77,6
18 " '22	767.914	1.956.107	106.327	72,3	75,2
11 " '22	771.406	1.922.225	106.271	72,8	75,7
4 " '22	669.654	1.877.697	106.220	74,4	77,4
26 Oct. '21	1.371.075	1.738.556	103.007	67,2	70,8
29 Oct. '20	3.099.672	2.417.529	97.753	38,5	41,7

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET
FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
18 Oct. '22	787	11.304.869	1.465.215	15.201.769	3.593.373
11 " '22	787	11.118.446	1.440.372	14.936.787	3.579.652
4 " '22	786	11.051.308	1.396.780	14.878.697	3.584.586
27 Sept. '22	790	10.987.527	1.358.358	14.805.315	3.573.401
19 Oct. '21	809	11.477.260	1.254.799	13.349.552	2.961.392
22 Oct. '20	823	17.101.060	1.333.215	14.469.628	2.814.559

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 13 November 1922.

De belangstelling op de groote beurzen is gedurende de afgelopen week sterker geboeid geweest door het verloop der wisselkoersen dan door den gang van zaken op de effectenmarkt. Of, juister gezegd, op de meeste centra hebben zich de effectenkoersen ten nauwste aangesloten aan de vaak wilde fluctuaties, die eigen of vreemde betalingsmiddelen te aanschouwen hebben gegeven. Het behoef geen nader betoog, dat Berlijn en Parijs in dit opzicht den toon hebben aangegeven. Na een vrij langen tijd van groote stabiliteit in den Franschen wisselkoers is plotseling het moment gekomen, waarop het publiek klaarblijkelijk het vertrouwen in het Fransche ruilmiddel heeft verloren en waardoor een koersval is ontstaan, die thans reeds in vrijwel alle takken van bedrijf, handel en nijverheid in Frankrijk zeer scherpe prijsverhoogingen ten gevolge heeft gehad. Het valt moeilijk te zeggen, of, behalve de psychologische factoren, (o.a. naar voren gebracht in het artikel van den heer Tj. Greidanus in het vorig nummer van dit weekblad) ook nog overwegingen van materieelen aard er toe hebben medegewerkt de reactie zoo heftig te doen zijn. Het is mogelijk, dat er rekening mede wordt gehouden, dat van de Deutsche schadeloosstelling thans minder dan ooit meer iets kan worden verwacht, nu de rapporten van de Commissie van Herstel en van de op verzoek der Deutsche Regeering naar Berlijn gekomen deskundigen klaarblijkelijk slechts zoodanige middelen ter stabilisatie van de mark aan de hand doen, dat de toepassing hiervan een nauwelijks denkbare medewerking van alle kanten zou vereischen. Ook is het niet uitgesloten, dat men ongunstige gevolgen verwacht van de conferentie te Lausanne, die thans weder tot 20 November a.s. is uitgesteld. Hoe het zij, dit staat wel vast, dat ook het ingrijpen op de wisselmarkt door de Fransche Regeering, die voornamelijk via Zwitsersche bankplaatsen in vrij groote mate ponden sterling heeft doen verkoopen, geen blijvende uitwerking van eenige beteekenis heeft gehad. Af te wachten blijft, of het dreigende spook van reddeloos verloren gegane valuta's in andere landen de leidende personen der Europeesche politiek maatregelen zal doen nemen, om althans de nog in stand gebleven ruilmiddelen voor algeheelen ondergang te behoeden.

De effectenbeurs te Parijs heeft inmiddels alle ken-teekenen van een „valuta“-beurs getoond. Inheemsche vaste-rente gevende fondsen waren sterk gedeprimeerd; daarentegen waren buitenlandsche obligaties en voorts vrijwel alle aandeelen tot hogere prijzen gevraagd. De stemming was nerveus.

In vergelijking met de markt te Berlijn echter was de Parijsche beurs nog kalm te noemen. De geweldige fluctuaties in buitenlandsche ruilmiddelen in Duitschland heeft een zoodanige mate van onzekerheid in het prijsniveau van alle artikelen, en ook van effecten, geschapen, dat een buitengewone prikkelbaarheid voor de minste variatie in alle lagen van het publiek is ontstaan. Hierbij komt, dat vrijwel iedereen in Duitschland thans aan de Deutsche beurzen speculeert, eensdeels om te trachten de vaak niet toereikende inkomsten door effectenwinsten aan te vullen, anderdeels om althans eenigermate verzekerd te zijn tegen spronggewijze en plotselinge verhoogingen van de kosten van levensonderhoud. Hoe onzeker de geheele basis van het gewone dagelijksche leven is geworden, bewijzen de overeenkomsten tusschen werkgevers en werknemers in vrijwel alle bedrijven, welke overeenkomsten als regel iedere week, doch zeer vaak om de paar dagen worden herzien. Aan den anderen kant echter is de hoop, op de beurs het ontbrekende bij te verdienen, vaak niet evenredig aan de behaalde resultaten. Ondanks het feit toch, dat in de afgelopen week de buitenlandsche betalingsmiddelen in Duitschland recordprijzen hebben bereikt, ondanks de koersverheffingen voor verschillende Deutsche aandeelen van duizenden en tienduizenden procenten, is het algemeen resultaat zoo, dat het bekende index-cijfer van de „Frankfurter Zeitung“ een *daling* te aanschouwen heeft gegeven voor de achter ons liggende berichtperiode van 2372 tot 2303. Weliswaar is dit geen zuiver beeld van den toestand, daar deze index-cijfers thans slechts worden opgemaakt voor drie dagen per week (op de overige dagen zijn de Deutsche beurzen gesloten) en het dus kan voorkomen, dat een plotselinge heftige, doch zeer tijdelijke reactie op één van de drie beursdagen den stempel op het index-cijfer drukt (zooals inderdaad thans ook het geval is geweest; de effectenkoersen zijn weder gestegen) doch de cijfers toonen in ieder geval wel aan, hoe uitermate gevaarlijk en onzeker het verloop aan de Deutsche beurzen is geworden. In niet geringe mate heeft hiertoe ook het *gehalte* van het speculerend

publiek bijgedragen. Nu, zooals gezegd, vrijwel iedereen aan de beurs iets tracht te verdienen, is het aantal „kleine luyden“ proportioneel ontzaglijk toegenomen en deze gaan er bij de geringste aanleiding toe over hunne posities te liquideeren of te wijzigen, al naar gelang van omstandigheden. Er ontstaat op deze wijze vaak aanbod of vraag, die buiten iedere verhouding is tot het motief, waaraan dit aanbod of die vraag zijn te danken.

Over het algemeen echter is men aan de Deutsche beurzen pessimistisch gestemd ten aanzien van het eigen betaalmiddel, zelfs nu het practisch geen waarde meer heeft aan de buitenlandsche markten. Verwondering behoeft dit niet te wekken, indien men alleen slechts rekening houdt met de buitengewoon groote bedragen, die alleen al benodigd zijn voor het Deutsche importsurplus, die, volgens de nieuwste statistische berekeningen, een gemiddelde van 200 millioen *gouden markten* per maand bereiken. Het is nog niet te voorzien, wanneer in dezen toestand ingrijpende verandering zal worden gebracht, nu, zooals gezegd, zelfs de buitenlandsche deskundigen geen direct doorvoerbaar advies hebben kunnen geven.

De overige beurzen hebben lang niet in gelijke mate stof tot een bespreking gegeven. Te Londen werkt de markt uit den aard der zaak door de daling in den francoers en de schommelingen in den sterlingkoers eenigszins geaffecteerd, al ware het alleen maar in verband met de nauwe relaties, die tusschen Londen en Parijs in financieel opzicht bestaan. Toch was deze factor niet doorslaand en de beurs was als geheel dan ook zeer rustig met eerder een vasten onderton. De verkiezingen, die 15 November a.s. plaats vinden, hebben dan ook veel eerder de stemming van terughouding veroorzaakt; mede heeft hiertoe bijgedragen de onzekerheid ten aanzien van de regeling der Turksche kwestie, hoewel men te dien opzichte eerder optimistisch is geworden, nu de Turksche machthebbers klaarblijkelijk ietwat overmoedig zijn geworden. Men verwacht dan ook in de City de kwesties van het Nabije Oosten wel in gunstigen zin te kunnen regelen.

De naaste toekomst zal kunnen leeren, of men inderdaad goed heeft gedaan deze hoop te voeden.

De markt te New York was niet zoo stabiel als in de laatste tijden het geval is geweest. Ook hier zijn het omstandigheden van internen aard, die de onzekere tendens hebben veroorzaakt. De verhouding in het Parlement tusschen Republikeinen en Democraten is na de jongste verkiezingen zoodanig geworden, dat de Regeering niet meer, als tot nu toe, een aaneengesloten blok achter zich heeft. Het gevaar bestaat dus, dat de leiding niet meer zoo vast zal zijn en hoewel hieraan ook het voordeel is verbonden, dat maatregelen, die in breede kringen der bevolking tegenkanting en afkeuring ondervinden (als b.v. de nieuwe Tariff-Act) niet meer à outrance zullen worden doorgevoerd, acht de beurs het toch altijd in haar belang, dat de naaste toekomst, ook wat betreft te nemen regeringsmaatregelen, althans eenigermate overzichtelijk zij. In den economischen toestand van de Unie is echter niets ten na-deele gewijzigd.

Het behoef geen nader betoog, dat onze beurs zich aan de algemeene depressie, resp. lusteloosheid, niet heeft kunnen onttrekken. Als men de aan dit overzicht toegevoegde koerslijstjes slechts oppervlakkig beschouwt, treft het al dadelijk, dat de nadeelige koersverschillen in de meerderheid zijn en dat de koerswinsten binnen zeer enge grenzen beperkt zijn gebleven. De Staatsfondsenmarkt, als rustige afdeling, heeft deze tendens natuurlijk niet in gelijke mate weerspiegeld, hoewel ook hier een lichte reactie op te merken is geweest. Alleen Oost-Indische waarden hebben zich iets kunnen herstellen; vermoedelijk is de voorafgegane reactie, welke was ingetreden, onmiddellijk na het bekend worden der Indische begrooting, iets te sterk geweest.

	6 Nov.	10 Nov.	13 Nov.	Rijzing of daling.
6 % Nederland 1922	99	99 ¹ / ₂	98 ³ / ₄	— ¹ / ₄
5 % „ „ 1918	88 ⁷ / ₁₆	88 ¹ / ₁₆	88 ¹ / ₄	— ⁸ / ₁₆
4 ¹ / ₂ % „ „ 1916	87 ⁹ / ₁₆	87 ¹ / ₈	87 ¹ / ₈	— ¹ / ₁₆
4 % „ „ 1916	80 ³ / ₄	80 ¹⁵ / ₁₆	80 ¹⁵ / ₁₆	+ ³ / ₁₆
3 ¹ / ₂ % „ „	73	72 ³ / ₄	72 ³ / ₄	— ¹ / ₄
3 % „ „	62 ³ / ₈	62 ¹ / ₂	62 ³ / ₈	—
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S.	53	52	51 ⁷ / ₈	— ¹ / ₈
7 % Oost-Indië 1921	100 ⁹ / ₁₆	100 ¹ / ₈	101	+ ⁷ / ₁₆
6 % „ „ 1919	96	96 ⁷ / ₁₆	96 ¹ / ₄	+ ¹ / ₄
5 % „ „ 1915	92 ⁷ / ₈	92 ⁷ / ₈	93	+ ¹ / ₈
4 % Oostenr. Kronenrente	3	—	—	—
5 % Rusland 1906	4 ¹ / ₄	4 ³ / ₄	4	— ¹ / ₄
4 % Rusl. bij Hope & Co.	5 ³ / ₈	5	4 ⁵ / ₁₆	— ¹ / ₁₆
4 % Japan 1899	65 ¹ / ₂	66 ¹ / ₂	—	+ 1
5 % Brazilië 1895	48 ¹ / ₁₆	48 ¹ / ₁₆	48 ⁷ / ₈	+ ¹³ / ₁₆

	6 Nov.	10 Nov.	13 Nov.	Rijzing of daling.
8 % San Paulo 1921.....	92 ⁷ / ₈	90 ¹ / ₂	—	— 2 ⁷ / ₈
6 % Amsterdam 1920.....	100 ¹ / ₄	—	—	—
7 % Rotterdam 1920.....	102	—	101 ⁵ / ₁₆	— 1 ¹ / ₁₆

De *aandeelenmarkt* heeft, mede door de algemeen uiterst stille houding, geen bijzondere fluctuaties aangetoond. Van de levendigheid, die eenige weken geleden aan onze beurs te constateeren is geweest, is niets meer overgebleven. De oorzaak is niet moeilijk aan te geven; het weer opkomende teere plantje van vertrouwen heeft onmiddellijk de stormen van hernieuwde onzekerheid ten aanzien van de buitenlandsche verhoudingen te doorstaan gekregen. Sterke weerstand is hier door de *rubbermarkt* geboden; nu de beperking van den tap voor Engelsche ondernemingen effectief is geworden, kunnen de Hollandsche maatschappijen zonder eenig offer hunnerzijds van den verbeterden toestand op de rubbermarkt profiteren. De prijs van het product toont dan ook nog geen enkele neiging tot scherpe reactie.

Suikeraandeelen waren onbewogen, ondanks de vrij gunstige meldingen van Cuba en Indië. Daarentegen was de *petroleummarkt* ongeanimeerd, als gevolg van Parijsche verkoopen en in verband met de ongeanimeerde houding van de markt te New York. De overige lokale markten hebben geen aanleiding tot bijzondere bespreking gegeven; dienaangaande wordt naar de koerslijstjes verwezen.

	6 Nov.	10 Nov.	13 Nov.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	128 ³ / ₄	152 ¹ / ₂	124 ¹ / ₂	— 4 ¹ / ₄
Incasso Bank	97 ³ / ₄	—	96 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₄
Koloniale Bank	131 ¹ / ₈	130 ³ / ₈	130 ¹ / ₄	— 7 ₈
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	133 ¹ / ₂	134 ⁷ / ₈	133 ³ / ₄	+ 1 ₄
Rotterd. Bankvereniging...	94	—	91 ³ / ₄	— 2 ¹ / ₄
Amst. Superfosfaatfabriek...	37	36 ³ / ₄	—	— 1 ₄
Van Berkel's Patent	37 ³ / ₄	34	32 ¹ / ₄	— 5 ¹ / ₂
Gouda Kaarsen	79	77 ¹ / ₂	76 ¹ / ₄	— 2 ³ / ₄
Holl. Draad- en Kabelfabriek	75 ¹ / ₄	—	—	—
Jurgens' Ver. Fabr. gew.aand.	38 ³ / ₄	39 ¹ / ₄	39 ¹ / ₈	+ 3 ₈
" " " pr. aand.	58 ¹ / ₂	58	58	— 1 ₂
Leerdam Glasfabrieken	45	41 ³ / ₈	41 ⁷ / ₈	— 3 ¹ / ₈
Philips' Gloeilampenfabriek	249 ³ / ₄	—	—	—
Vereenigde Blikfabrieken...	96 ¹ / ₂	95	—	— 1 ¹ / ₂
Vereen. Chemische Fabrieken	39	—	36	— 3
Compania Mercantil Argent.	35 ¹ / ₂	36 ³ / ₄	35 ³ / ₄	+ 1 ₄
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	156 ⁵ / ₈	157 ⁷ / ₈	155 ¹ / ₄	— 1 ³ / ₈
Handelsver. Amsterdam.....	355 ¹ / ₄	359	353 ³ / ₈	— 1 ¹ / ₂
Handelsverg. Reis & Co.....	26	27	25 ⁵ / ₈	— 3 ₈
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	158	163 ³ / ₄	164	+ 6
Linde Teves & Stokvis	72 ¹ / ₂	74 ³ / ₄	74	+ 1 ¹ / ₂
Tels & Co's Handel-Mij.....	8 ¹ / ₂	6	6 ¹ / ₂	— 2
Redjang Lebong Mijab-Mij.	96	107 ¹ / ₂	105	+ 9
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	128 ⁷ / ₈	128 ⁷ / ₈	127 ¹ / ₂	— 1 ³ / ₈
Kon. Petroleum-Mij.	418 ¹ / ₄	422 ³ / ₄	410 ³ / ₈	— 7 ¹ / ₈
Orion Petroleum-Mij.....				
Afgest. Aand.	38 ³ / ₈	37 ¹ / ₂	37 ¹ / ₂	— 7 ₈
Steaua Romana Petroleum				
Mij. ... Afgest. Aand.	33 ¹ / ₄	—	—	—
Amsterdam-Rubber-Mij.....	107 ³ / ₄	108 ¹ / ₂	107 ³ / ₈	— 3 ₈
Nederl.-Rubber-Mij.	57 ¹ / ₄	58 ¹ / ₄	57 ¹ / ₂	+ 1 ₄
Oost-Java-Rubber-Mij.	159 ¹ / ₂	160 ¹ / ₂	157 ¹ / ₄	— 2 ¹ / ₄
Deli-Batavia Tabak Mij. ...	271 ³ / ₄	272	270 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₄
Deli-Maatschappij	214 ¹ / ₄	222	220	+ 5 ³ / ₄
Senembah-Maatschappij ...	299 ¹ / ₄	305 ¹ / ₄	308	+ 8 ³ / ₄

Alleen de *scheepvaartmarkt* trok nog op sommige dagen eenige belangstelling; de stemming was hier verdeeld, doch de grondtoon bleef vast.

	6 Nov.	10 Nov.	13 Nov.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	120	122 ¹ / ₄	120	—
" " " ,gem.eig.	103 ¹ / ₂	104 ¹ / ₂	104	+ 1 ₂
Hollandsche Stoomboot-Mij.	28	27	26	— 2
Java-China-Japan-Lijn	71 ¹ / ₄	71 ¹ / ₂	73	+ 1 ³ / ₄
Kon. Hollandsche Lloyd ...	17 ⁵ / ₁₆	16 ⁵ / ₈	16 ¹ / ₂	— 1 ³ / ₁₆
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.....	60	62 ¹ / ₂	61	+ 1
Konink.Paketaart-Mij.	84 ¹ / ₂	85	—	+ 1 ₂
Maatschappij Zeevaart	64	58 ¹ / ₂	57 ¹ / ₂	— 6 ¹ / ₂
Nederl. Scheepvaart-Unie...	94 ¹ / ₈	93 ¹ / ₂	92 ¹ / ₂	— 2
Nievelt Goudriaan	103 ¹ / ₄	104	102	— 1 ¹ / ₄
Rotterdamsche Lloyd.....	120	122	119 ¹ / ₂	— 1 ₂
Stoomv.-Mij. „Nederland” ...	128 ¹ / ₂	128 ³ / ₈	126 ¹ / ₂	— 2
" " „Noordzee” ...	33 ³ / ₈	34	33 ⁷ / ₈	+ 1 ₂

Amerikaansche waarden uitermate stil en eerder aanbevolen.

	6 Nov.	10 Nov.	13 Nov.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	59 ³ / ₈	58 ¹ / ₄	57	— 2 ³ / ₈
Anaconda Copper	102 ¹ / ₁₆	104	101 ³ / ₄	— 5 ¹ / ₁₆
Studebaker Corp.	130 ³ / ₄	131 ¹ / ₄	129 ³ / ₄	— 1
Un. States Steel Corp.	109	110 ¹ / ₂	109 ¹ / ₂	+ 1 ₂
Atchison Topeka.....	110	109 ¹³ / ₁₆	107 ¹ / ₂	— 2 ¹ / ₂
Erie	14 ¹ / ₈	13 ¹ / ₂	12 ⁵ / ₈	— 1 ¹ / ₂
Southern Pacific.....	97 ¹ / ₄	97 ¹ / ₄	95 ¹ / ₄	— 2
Union Pacific	153 ¹ / ₂	152	150	— 3 ¹ / ₂
Int. Merc. Marine orig. gew.	13 ¹ / ₂	13 ¹ / ₁₆	13 ⁵ / ₈	+ 1 ₈
" " " " pref.	54 ¹ / ₂	53 ³ / ₈	55 ⁷ / ₁₆	+ 1 ⁵ / ₁₆

De *geldmarkt* bleef stabiel; prolongatie ten slotte 3³/₄ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

Tarwe. Niettegenstaande de moeilijkheden bij het binnenlandsch vervoer in Canada en de Unie is er vandaar in de afgelopen week een buitengewoon groote hoeveelheid tarwe verscheept. Blijkbaar vindt toch gaandeweg het binnenlandsch graan zijn weg naar de zeehavens en zoo groot waren de aanvoeren, dat de beschikbare scheepsruimte onvoldoende was en de vrachten scherp opliepen. Het merkwaardige dezer verschepingen is de groote hoeveelheden, die Italië blijft betrekken. In de afgelopen week werd er weer meer naar Italië dan naar Engeland afgeleden; naar dit land waren de verschepingen niet abnormaal groot, zoodat de markt te Londen en Liverpool nog verre van flauw werd. Wel waren in den loop der week de prijzen afgebrokkeld o.a. op de zeer gunstige berichten uit Argentinië, waar men een oogst verwacht, aanmerkelijk groeter dan het gemiddelde der laatste tien jaren. Doch Maandag sloot Liverpool weer hooger.

De berichten uit Indië blijven eveneens gunstig, maar de minder goede oogst in sommige Australische streken wordt bevestigd.

Het hangt er nu van af, of de Duitsche Regeering de middelen zal vinden om in de behoefte aan broodgraan van de Duitsche bevolking te voorzien. Is dat het geval, dan zal ook de Argentijnsche oogst waarschijnlijk gemakkelijk koopers vinden, vooral ook omdat men verwacht, dat na het sluiten van Montreal het vervoer der Canadeesche tarwe over de zeehavens der Vereenigde Staten aan te veel bezwaar onderhevig zal zijn, om een voldoende export daarvan te kunnen verwachten. Waarschijnlijk zal Duitschland nog slechts aarzelend als koper optreden. Tot op dit oogenblik beperkt het zich tot het koopen van rogge en wel in zeer matige hoeveelheden.

Maïs bleef, wat Argentinië betref, dalen, tot op het einde der vorige week toen de markt plotseling verbeterde ten gevolge van vraag in Engeland speciaal voor latere afladingen. Voor stoomende ladingen zijn weinig koopers, en toen de afladers hun prijzen verhoogden, vond dit bij de koopers al heel weinig weerklank.

In Amerika bleef de stemming vast, maar men mag verwachten, dat de uitvoer van nu af aan zal afnemen, daar de meeste Europeesche markten zich tot de nu goedkoopere Argentijnsche soort zullen bepalen. Hamburg, dat een goede markt was voor Amerikaansche maïs, toont al heel weinig animo en de prijzen zijn daar door gebrek aan kooplust tot beneden de pariteit van de wereldmarkt gedaald.

Gerst blijft tot lage prijzen aangeboden, waartegenover de vraag nog niet bijzonder groot is.

Haver. De omzet was in de afgelopen week gering. De prijzen bleven op ongeveer hetzelfde niveau.

Lijnzaad. De verschepingen van Argentinië waren boven verwachting groot, terwijl ook Indië niet teleurstelde. Daar ook de berichten betreffende den nieuwen oogst in Argentinië zeer gunstig zijn, was het te begrijpen, dat de stemming aanmerkelijk verflauwde, vooral daar er in Europa onvoldoende vraag voor de producten blijft bestaan.

Markten in Nederland. In tarwe ging al heel weinig om, terwijl ook voor rogge weinig attentie was. Sommige dagen kocht de „Einfuhr” enkele partijen, doch meestal waren de bidingen te laag. Maïs bleef goed gevraagd, vooral mixed maïs, doch de aanvoeren blijven ruim, zoodat een prijsverhoging niet kon worden gehandhaafd. La Platamaïs was aanvankelijk flauw tot steeds lagere prijzen, doch herstelde later niet onaanzienlijk. Gerst met kleinen omzet tot iets lagere prijzen. Haver. Slechts enkele partijen vonden koopers. Lijnzaad. De vraag was zeer gering, ten gevolge van de uiterst ongunstige verhouding tusschen zaad en olie. Slechts een enkele zaak kwam tot stand.

Zie voor den staat volgende pagina.

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Lijnzaad Dec.
11 Nov. '22	115 ¹ / ₄	68 ¹ / ₄	42 ¹ / ₄	11,70	7,70	17,90
4 „ '22	115 ¹ / ₂	68 ¹ / ₄	42 ¹ / ₂	11,90	7,75	17,90
11 Nov. '21	109	46 ⁷ / ₈	32 ³ / ₄	12,50 ¹ / ₂	7,50	16,90 ¹ / ₂
11 Nov. '20	186	76 ¹ / ₄	48 ¹ / ₄	18,95 ³ / ₄	9,—	20,95
11 Nov. '19	227	133	72	14,20	7,15	25,70 ¹ / ₂
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

¹) per November ²) Februari.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	13 Nov. 1922	6 Nov. 1922	14 Nov. 1921
Tarwe*	14,50	14,50	13,—
Rogge (No. 2 Western) ¹)	11,40	11,60	11,75
Mais (La Plata)	195,—	194,—	188,—
Gerst (48 lb. malting) .. ²)	195,—	198,—	208,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ¹)	11,50	11,75	11,—
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata zaad ¹)	13,75	14,50	17,50
Lijnzaad (La Plata) ... ³)	409,—	427,—	365,—

¹) p. 100 K.G. ²) p. 2000 K.G. ³) per 1600 K.G.
*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	5/11 Nov. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeent. tijdvak 1921	5/11 Nov. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeent. tijdvak 1921	1922	1921
Tarwe	8.896	984.775	1.330.381	—	30.124	37.502	1.014.899	1.367.883
Rogge	4.499	290.771	140.826	—	—	542	290.771	141.368
Bekweit	107	9.770	7.082	—	—	576	9.770	7.658
Mais	11.641	821.445	871.916	1.490	83.641	90.051	905.086	961.967
Gerst	9.520	132.333	219.122	300	3.897	8.699	136.230	227.821
Haver	2.137	96.077	68.789	—	50	4.285	96.127	73.074
Lijnzaad	796	159.330	133.653	589	70.644	109.201	229.974	242.854
Lijnkoek	2.932	107.389	97.870	—	1.547	28.823	108.936	126.693
Tarwemeel	2.212	53.840	49.270	—	5.338	2.787	59.178	52.057
Andere meelsoorten	90	8.927	36.617	—	2.615	1.950	11.542	38.567

SUIKER.

De verschillende suikermarkten verkeerden ook deze week in eene kalme stemming, in sympathie met Amerika, waar de noteeringen voor Spot Centrifugals, als mede over de geheele linie der termijnmarkt nagenoeg onveranderd bleven en weinig zaken tot stand kwamen. De slotnoteeringen luiden: voor Spot Centrifugals 5,53, voor December 3,73, Maart 3,28, Mei 3,42 en voor Juni 3,53.

De Cuba-statistiek luidt als volgt:

	1922	1921	1920
	tons	tons	tons
Weekontvangsten tot 4 Nov.	6.000	10.000	1.428
Tot. ontv. 1 Jan.-4 Nov.	3.846.000	3.264.860	3.543.439
Werkende fabrieken	—	1	—
Weekexport tot 4 Nov. ..	57.000	59.000	2.370
Tot. exp. 1 Jan.-4 Nov. ..	3.650.000	2.161.740	3.537.185
Tot. voorraad op 4 Nov. ..	172.000	1.105.000	292.232

Van Java werden geen verdere verkoopen van N. Oogst suiker door de V. J. P. gerapporteerd. De markt voor disponibile suiker was iets flauwer met kleine afdoeningen tot ongeveer f 12,50 voor Superieur.

De Engelsche raffinadeurs verhoogden de binnenslandsche prijzen met 3 d. per Cwt., doch waren niet in de koopende lijn ten opzichte van ruwsuiker. Wel vonden verdere verkoopen van Nederlandsche en Belgische suiker naar dit land plaats.

Hier te lande liep men aanvankelijk op de iets betere noteeringen van Amerika nogal vooruit, doch toen in de Vereenigde Staten de prijzen op de termijnmarkt weer wat afbrokkelden en ook Java wat flauwer afkwam, konden ook hier de verhoogde prijzen zich niet houden. Aan het slot noteerde December ongeveer f 22³/₄ en Maart f 23,—. De omzet bedroeg ca. 500 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Nov.	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Novemb./December	Amer. Granulated c.i.f. November	
7 Nov. '22	f 22 ¹ / ₂	Sh. 56/9	Sh. 18/6	Sh. 23/6	\$ cts. 5,53
31 Oct. '22	„ 22 ¹ / ₂	56/9	18/6	23/6	5 53
7 Nov. '21	„ 21 ⁸ / ₈	55/6	17/6	21/3	4,11/4,06
7 Nov. '20	„ —	100/—	51/—	—	7,27
4 Juli '14	„ 11 ¹³ / ₃₂	18/—	—	—	3,26

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 8 November 1922.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn sedert ons vorig bericht weer ¹/₂ d. per lb. gestegen. Er zijn allerlei on-

gunstige berichten in omloop en men hoort vooral van lagere oogstschattingen en den goeden toestand in de industrie in de Vereenigde Staten. Het vierde Ginn's Rapport, dat heden gepubliceerd zal worden, wordt eveneens ongunstig verwacht en prijzen zijn opnieuw vaster. Tegenwoordige prijzen zijn gebaseerd op een verbruik dat waarschijnlijk niet bereikt zal worden, tenzij de toestand in Europa belangrijk verbetert, of de oogst tenslotte kleiner zal uitvallen dan men thans meent. De vraag naar Egyptische katoen is beter en prijzen zijn ook vaster.

De vraag naar Amerikaansche garens is gering. Spinners probeeren de stijging van het ruwe materiaal te volgen, maar de productie is groter dan de verkoop, zoodat prijzen daaronder lijden. In enkele gevallen zijn deze wel verhoogd en men hoort wel eens van contracten, die tot behoorlijke prijzen afgesloten zijn, doch over het algemeen koopen de weverijen alleen het hoog noodige, zoodat zaken dan ook zeer onbevredigend zijn. Ook van het vasteland komen geen hogere bidingen binnen, terwijl de daling van de meeste wisselkoersen zaken met die markten zeer moeilijk maakt. Bidingen van Indië en China zijn ook te laag en hoewel men daar wel zou willen koopen, kan men toch de tegenwoordige prijzen niet betalen. Er is iets gedaan in 80/2 en 100/2 voor China, maar Amerikaansche bundelgarens zijn geheel onverkoopbaar. De vraag naar Egyptische garens is iets beter, vooral nu de prijzen wat de fijnere nummers betreft niet veel hooger zijn dan voor Amerikaansche garens. In het binnenland is er iets gedaan in garens voor de naaigarenfabrieken, doch voor cops is de vraag onvoldoende. De noteeringen voor Egyptische garens zijn vrijwel onveranderd maar Amerikaansche garens zijn ongeveer ¹/₄/₂ d. per lb. duurder.

Prijzen van manufacturen zijn deze week bepaald vaster. Hierdoor wordt echter het verschil tusschen de bidingen van de overzeesche markten en de prijzen in Manchester opnieuw vergroot. Wel zijn er nog aanvragen aan de markt, speciaal van Calcutta, doch tot nu toe zijn er slechts zeer weinig zaken tot stand gekomen. Enkele exporteurs hebben wel gekocht, doch hoofdzakelijk kleine partijen om in de markt te blijven. De hogere katoenprijzen houden dan ook vele zaken tegen en hoewel men meer vertrouwen in de markt heeft dan eenige weken geleden, komen er slechts zeer weinig zaken tot stand. De groote fluctuaties in de wisselkoersen veroorzaken ook dagelijks moeilijkheden, terwijl bovendien de politieke toestand in Turkije zeer ongunstig op de markt werkt.

	1 Nov. 8 Nov.	Oost. koersen.	31 Oct. 7 Nov.
Liverpoolnoteeringen		T.T. op Indië	... 1/3 ⁷ / ₈ 1/3 ¹ / ₈
F.G.F. Sakellaris	17,75 18,25	T.T. op Hongkong	2/5 ⁵ / ₈ 2/5 ¹ / ₂
G.F. No. 1 Oomra	9,20 9,50	T.T. op Shanghai.	3/3 ³ / ₄ 3/3 ¹ / ₄

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	11 Nov. '22	4 Nov. '22	28 Oct. '22	10 Nov. '21	11 Nov. '20
New York voor Middling ..	26,35 c	25,60 c	24,30 c	17,40 c	20,05 c
New Orleans voor Middling	26,37 c	24,50 c	23,25 c	17,— c	19,— c
Liverpool voor Fy Middling	15,65 d ¹	14,66 d ²	14,29 d ³	11,28 d ⁴	16,43 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen)

	1 Aug. '22 tot 11 Nov. '22	Overeenkomstige perioden	
		1920—21	1919—20
Ontvangsten Gulf-Havens..	2310	1855	1671
Atlant.Havens	486	680	409
Uitvoer naar Gr. Brittannië	535	479	520
" " 't Vasteland.	1122	1470	781
" " Japan etc...	—	—	—

Voorraden in duizendtallen	10 Nov. '22	11 Nov. '21	12 Nov. '20
Amerik. havens.....	1210	1570	1288
Binnenland.....	1398	1445	1248
New York	—	123	22
New Orleans	—	422	357
Liverpool	578	852	855

¹⁾ 11 Nov. '22. ²⁾ 4 Nov. '22. ³⁾ 28 Oct. '22. ⁴⁾ 10 Nov.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijddendijk).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
11 Nov. 1922	1.577.000	17.575	2.238.000	¹⁾	6 ¹⁵ / ₃₂
4 " 1922	1.654.000	18.100	2.133.000		6 ⁹ / ₁₆
28 Oct. 1922	1.663.000	18.250	2.266.000		6 ¹ / ₄
11 Nov. 1921	1.782.000	12.400	2.955.000		7 ¹⁸ / ₁₆

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgeloopt week	Sedert 1 Juli	Afgeloopt week	Sedert 1 Juli
11 Nov. 1922....	74.000	1.339.000	182.000	2.743.000
11 Nov. 1921....	82.000	1.734.000	186.000	3.297.000

¹⁾ Niet genoteerd.

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling op 2 November 1922.

Aanbod in veiling bestond uit:

Heden:

7510, 60/2, 20/4 kn. Java thee
4248 " Sumatra thee
1082 " ex voorg. veil.

Totaal.. 12840, 60/2, 20/4 kn. thee.

3 November 1921:

15403, 189/2, 20/4 kn. Java thee
2262 " Sumatra thee
— " ex voorgaande veiling.

Totaal.. 17665, 189/2, 20/4 kn. thee

Aanbod 1 Januari jl. tot heden idem 1921 idem 1920

14 veilingen 14 veilingen 12 veilingen

Java thee 134810 kn.	240222 kn.	200869 kn.
Sumatra thee. 35301 "	23754 "	13367 "
voor Hand.rek. 4594 ..	2965 "	8474 "

Totaal 174705 kn. 266941 kn. 222710 kn.

Gem. per veiling.. 12479 kn. 19067 kn. 18559 kn.

De veiling had een zeer vast en vlug verloop.
De prijzen waren belangrijk hooger en het verschil in prijs, betaald heden en vorige veiling, was voor alle sorteringen vrijwel gelijk.

Meer werd betaald:

Voor Oranje Pecco gemiddeld 10 cts., enkele partijtjes 16 cts.
" Pecco van 10 tot 13 cts.
" Pecco Souchon van 10 tot 12 cts., een enkel partijtje 15 cts.
" Gebroken Pecco en Gebroken Oranje Pecco gem. 11 a 13 c.
" Gebroken thee gemiddeld 11 cts.
" Witpunt gedeeltelijk verkocht 5 cts. boven taxatie.
Het aanbod in de volgende veiling 23 November e.k. zal in het gunstigste geval slechts 8000 kisten omvatten.

JAVA THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)

(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 30 September 1922	61.666
Sedert aangevoerd.....	18.187
	79.853
Sedert afgeleverd	28.446
Voorraad heden	51.407
Waarvan in de eerste hand	20.892

Amsterdam, 31 October 1922.

KAPOK.

(Opgave van de Makelaars Gebrs. van der Vies, Amsterdam.)

Kapokstatistiek op 31 October 1922.

Importeurs:	Voorr. Aanv.		Verk. Voorr.	
	1 Jan. tot 1922	31 Oct. 1922	31 Oct.	31 Oct.
H. G. Th. Crone.....	115	5712	5827	—
Edgar & Co.....	—	2445	2333	112
Van Eeghen & Co.....	—	6571	6545	26
Handel en Cultuur Mij. v/h. Smidt en Amesz g.g. Edgar & Co's Hand. Mij. Soerabaja.....	44	3952	3935	61
Hnd. Venn. v/h. Maintz & Co.	199	1687	1886	—
Hand. Verg. Reiss & Co...	—	124	124	—
Van Heekeren & Co.	—	2123	2123	—
Hoving & Beer.....	157	464	549	72
Internationale Prod. Cie.	348	1753	2101	—
Koning, Teves & Co.	—	827	827	—
Landb. Mij. „Geboegan”..	64	88	152	—
Mendes, de Jong & Co....	—	95	95	—
A. Merens.....	—	1626	1626	—
Mirandolle, Vouë & Co..	—	11852	11852	—
Wm. H. Müller & Co.....	—	1276	1276	—
Ned. Mij. v. Overzeehand.	3617	1510	5127	—
C. Straus & Evans	—	472	472	—
W. Tengbergen & Co.....	—	390	390	—
Weise & Co.....	1298	7101	8325	74
Zweedsche Oost-Ind. Cie.	173	2368	2541	—
Order.....	—	1284	1284	—
	6015	53720	59390	345

RUBBER.

De markt bleef deze week vast gestemd en de prijzen konden wederom iets verbeteren. Verschillende afdoeningen voor levering 1923 kwamen tot stand en voor dezen termijn blijft verder kooplust bestaan. Amerika nam verschillende loco partijen standaard kwaliteit uit de markt en blijft koper voor verdere hoeveelheden.

De slotnoteeringen op de termijnmarkt zijn:

	einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe Nov./Dec. ..	63 ct.	62 ct.
" " Jan./Maart	64 ¹ / ₂ "	63 ¹ / ₂ "
" " April/Juni	65 ¹ / ₂ "	65 "
Smoked Sheets Nov./Dec.	64 "	64 "
" " Jan./Maart	65 "	64 ¹ / ₂ "
" " April/Juni	67 "	66 ¹ / ₂ "

13 November 1922

COPRA.

De markt was deze week aanvankelijk zeer flauw gestemd, doch herstelde zich later weder.

De noteeringen zijn:

Java f.m.s. stoomend	f 28,75
" " December/Januari afl. ..	28,87 ¹ / ₂
Ned. Ind. f.m.s. stoomend	27,37 ¹ / ₂
" " " " November/Januari afl. ..	27,50
Ned. Ind. No Padang mixed, Nov./Dec. ..	27,50

alles naar Holland/Hamburg/Bremen.

13 November 1922.

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Ijzer Cleu. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
13 Nov. 1922	nom.	63.15/-	182.7/6	26.5/-	39.2/6
6 " 1922..	nom.	63.7/6	197.10/-	26.-/-	37.15/-
30 Oct. 1922	nom.	63.2/6	184.10/-	26.10/-	37.-/-
23 " 1922..	nom.	62.10/-	173.5/-	25.10/-	35.17/6
14 Nov. 1921..	nom.	67.-/-	157.15/-	24.2/6	25.15/-
20 Juli 1914..	51/4	16.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART.

GRAAN.

Data	Petro- grad Londen/ R'dam	Odessa Rotter- dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter- dam	Bristol Kanaal	Rotter- dam	Engel- land
6-11 Nov. 1922	—	—	12½ c. 1	2/11	26/3½	26/3½
30 O.-4 Nov. 1922	—	—	12 c. 1	3/-	26 6	26/6
7-12 Nov. 1921	—	—	13 c. 1	3/3	20/-	20/-
8-13 Nov. 1920	—	—	—	—	75/-	75/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotter- dam	Gothen- burg
6-11 Nov. '22	7/7½	11/8	13/-	13/6	5/3½	8/-
30 O.-4 Nov. '22	7/10½	11/10	13/-	14/1½	5/6	8/-
7-12 Nov. '21	7/9	13/-	16/-	21/-	5/6	9/-
8-13 Nov. '20	20/-	27/6	27/6	37/6	—	—
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivo- stock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
6-11 October .. 1922..	26/-	27/-	30/-	32/-
30 Oct.-4 Nov. 1922..	26/-	26/6	30/-	32/-
7-12 November 1921..	20/-	—	—	37/6
8-13 November 1920..	80/-	112/6	—	100/-
Juli. 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Amer. cents p. 100 lbs.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit; Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteringen per ton van 1015 KG.

INKLARINGEN.

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	October 1922		October 1921	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	34	18.990	36	37.884
Groot-Brittannië	449	416.979	307	217.858
Duitschland	85	126.434	72	101.573
Noorwegen	34	68.049	22	37.400
Zweden	37	31.852	21	17.380
Denemarken....	3	3.592	5	2.269
Rusland-Oostz.h.	4	4.148	2	1.068
Finland.....	9	7.093	9	6.429
België	29	46.393	22	40.383
Frankrijk	41	32.975	88	68.057
Spanje	25	49.394	39	49.499
Portugal	3	2.999	1	398
Italië.....	15	34.850	13	31.190
Oostenrijk-Hong. Griekenland ..	2	1.569	3	2.249
Rusl. Zwarte Zee	2	5.322	—	—
Roemenië, Bulg.	3	5.096	2	3.915
And. Midd. Zeeh.	20	43.495	13	22.897
Over. Wk. Afrika	2	2.805	4	6.454
Oostkust Afrika	2	9.167	1	4.497
Zuid-Afrika	3	12.334	4	11.341
Voor-Indië	6	23.471	5	17.662
Achter-Indië ..	1	4.872	3	11.921
Ned. Oost-Indië	4	18.616	9	32.744
And. Aziat. hav.	13	57.352	6	26.594
Australië	—	—	3	11.665
Vereen. Staten..	45	182.254	43	181.906
Canada	11	32.089	25	73.144
Midden-Amerika	3	9.854	1	3.601
Brazilië.....	2	5.660	3	9.713
Argent., Uruguay	5	19.536	11	26.122
Chili	—	—	1	2.523
Spitsbergen	1	1.980	1	1.872
Totaal	893	1.279.220	775	1.062.208
Periode 1 Jan.— 31 October.. 1)	7.820	11.128.801	8.018	10.446.023
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	245	367.586	232	347.135
Britsche	322	499.300	252	338.823
Duitsche	125	134.918	82	52.418
Noorsche	46	76.163	35	44.849
Belgische	9	10.311	9	8.608
Fransche	48	61.517	82	78.731
Zweedsche.....	23	25.205	17	22.657
Deensche	2	2.632	3	2.987
Vereen. Staten..	15	63.546	19	70.475
Andere	58	38.042	44	95.525
Totaal	893	1.279.220	775	1.062.208

1) 1913, 9.618 schepen met 11.721.729 N. R. T.

(Dirkzwager's Scheepsagentsuur Maassluis.)

ADVERTENTIËN.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

Gestort Kapitaal f 80.000.000,—.

Statutaire Reserve f 19.445.211,—.

Buitengewone Reserve f 22.660.000,—.

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in NEDERLANDSCH-INDIË, STRAITS-SETTLEMENTS, BRITSCH-INDIË, CHINA en JAPAN.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke en Telegrafische Credieten: — Reiscredietbrieven — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.